

Lappjalan Leimo

N:o 5-6 2019 7€

**Museokylän
upeat talot
hurmaavat**

SISÄLTÖ

<i>Eeva-Kaisa Linna:</i> Matka isoisä livo Kakoniemen jalanjäljissä jatkuu Arkangelista kauniiseen Malye Korelyn ulkoilmamuseoon.	76
<i>Aila-Liisa Laurila:</i> Sadan vuoden aikana Karjalan Heimo -lehden päätoimittajina on työskennellyt kuusi miestä ja yksi nainen.	82
<i>Aila-Liisa Laurila:</i> Karjalan Heimo teki Jyväskylän heimopäivillä lukijakyselyn, joka toi esiin monia mielenkiintoisia viestejä lukijoilta.	86
<i>Aila-Liisa Laurila:</i> Ruotsissa asuvat sisarukset Petra ja Joel Karlsson tuovat lapsensa mielellään Suomeen tapaamaan karjalaisia sukulaisiaan.	88
<i>Santeri Palviainen:</i> Petroskoissa pidetty kansainvälinen konferenssi Arkistot ja sukututkimus selvitteli sukututkimuksen haasteita.	91
<i>Ulla Korkatsu:</i> Vienalainen starikka, tuottelias nurmeslainen kirjailija Veikko Huotarinen palkittiin Maakuntakirjailijat-mitalilla.	92
<i>Tuomo Kondie:</i> Eduskuntavaalien aikaan järjestetty kysely kansanedustaja-ehdokkaille paljasti, että monet eivät tiedä, mikä karjalan kieli on.	94
<i>Pekka Suutari:</i> Eila Pölläsen uusi cd-levy Hierun tulet: The Lights of a Village tarjoilee aiempaa monipuolisemman musiikillisen kattauksen.	96
<i>Inkeri Herranen, Mitro Repo:</i> Tuonilmaisiiin keväällä siirtynyt Seni Haapimaa oli ensimmäisiä naisia, joka edusti Suomen ortodokseja ulkomailla.	97
<i>Laukunkantajat:</i> Eeva-Kaisa Linnan keskustelukumppaneina ovat tällä kertaa petroskoilaiset tutkijat Olga Iljuha ja Natalia Pellinen.	102

Karjalan Heimo

Karjalan Sivistysseura ry:n
jäsenlehti ja äänenkannattaja

– Kieltä ja kulttuuria vuodesta 1906 –

Seura perustettiin vuonna 1906 nimellä Wienan Karjalaisten Liitto. Vuonna 1917 seuran nimeksi tuli Karjalan Sivistysseura ry. Seuran tarkoituksena on itä- ja rajakarjalaisen kielen ja kulttuurin vaaliminen sekä sivistystyön tekeminen. Seura pyrkii ylläpitämään karjalaista perinnettä ja heimohenkeä sekä lujittamaan karjalaista itsetuntoa.

Karjalan Sivistysseura ry:n jäseneksi pääsee jokainen hyvämaineinen kansalainen. Jäsenmaksuun sisältyy *Karjalan Heimo* -lehti. Tervetuloa jäseneksi, lehden tilaajaksi ja lukijaksi sekä karjalais-kalevalaisen kulttuurin harrastajaksi.

Lisätietoja seuran toiminnasta www.karjalansivistysseura.fi

Kannen kuva:

Monet taloista on koristeltu myös ulkopuolelta Malye Korelyssa.

Kuvaaja:

Tapani Kaukoniemi

Tarjota juttua lehteen

Karjalan Heimon aikataulua vuonna 2019

Lehden numero	Aineisto toimitukseen	Lehti painoon	Lukijoilla (arviopäivä)
7-8	03.08.	13.08.	28.08.
9-10	28.09.	08.10.	23.10.
11-12	23.11.	03.12.	18.12.

paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Karjalan Leimo

Vuonna 1906 ilmestyi lehden ensimmäinen näyttenumero nimellä Karjalaisten Pakinoita

Toimitus

Päätoimittaja Aila-Liisa Laurila
0400 755 907
paatoimittaja@karjalanheimo.fi
Lapinkaari 20 B 23, 33 180 Tampere
www.karjalanheimo.fi

Ulkoasu

Marita Salonen
Pilkku-Tuotanto Oy, Tampere

Ilmestyminen

Lehti ilmestyy 6 kertaa vuodessa, kaksoisnumeroina, 100. vuosikerta.

Ilmoitushinnat

Takakansi 490 €, sisäkannet II ja III 450 €,
1/1 s. 430 €, 1/2 s. 300 €, 1/3 s. 235 €, 1/4 s. 185 €,
1/6 s. 140 €, 1/8 s. 115 €

Ilmoitusten toimitusosoite

paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Lehden tilaaminen ja osoitteenmuutokset

Karjalan Sivistysseura ry
Luotsikatu 9 D, 00160 Helsinki
Puhelin: 050 5055 531
toimisto@karjalansivistysseura.fi
www.karjalansivistysseura.fi
Toimisto palvelee ti-to klo 10-15,
heinäkuussa suljettu.

Tilaushinta/jäsenmaksu

Lehden tilaushinta on 40 € / vuosi.
Yhdistyksen jäsenmaksu on 32 €,
opiskelijajäsenet 15 € ja lehti sisältyy
jäsenetuna jäsenmaksuun.

Pankkiyhteys

Danske Bank
IBAN: FI92 8000 1500 0617 19
BIC/SWIFT: DABAFIHH

Julkaisija

Karjalan Sivistysseura ry
Julkaisutoimikunnan puheenjohtaja
Senni Timonen
www.karjalansivistysseura.fi

Painopaikka

Libris Oy

Oikeudet muutoksiin pidätetään.

ISSN 0449-8828

Helsingissä 10. kesäkuuta 2019

Matkalla Karjalassa

Ihmisen tarvitsee tunteen vahvoista juurista sekä tiedon, mistä hän on peräisin ja keitä olivat aikaisemmat sukupolvet. Tuon tapainen lause osui jostain tajuntaani ja kolahti. Olin juuri palannut toukokuussa tekemältäni matkalta Venäjälle, Karjalan tasavaltaan, sukuni entisille asuisijoille.

Olin jo neljättä kertaa käymässä äitini kotikylässä, jos sitä voi kyläksi nimittää, koska siellä ei ole mitään. Ennen sotia se oli kuitenkin elävä kylä taloineen, kouluineen ja tsasounineen. Asukkaita oli erään tiedon mukaan lähes 250.

Nyt nähtävillä ovat vain hiljalleen metsittyvät pellot, toki kauniisti kaartuvissa rinteissä, ja maisemaa täydentämässä erittäin kaunis jokiuoma. Toukokuun vihreys oli huumaaava, aurinko paistoi ja käki kukkui. Tiesimme olevamme aidossa ja alkuperäisessä Karjalassa. Oma perheeni oli ensimmäistä kertaa mukanani. Heille yllätykset olivat myönteisiä.

Tällä matkalla myös itse päädyin ensimmäistä kertaa toiseen esivanhempieni entiseen kylään. Siellä näin paljon taloja, uusia ja vanhoja, sekä runsaasti muita erilaisia asumisen jälkiä.

Arvelen jopa valokuvanneeni talon, joka oli joskus aikoinaan ollut buaboni, isoäitini Jevdokian koti – eli hänen isänsä talo. Isoäidin isä **Ivan Trofimov** tosin kuoli jo vuonna 1940 eikä minulla ole tietoa, mitä hänen kotikylässään tuolla vuosikymmenellä tapahtui ja kuka talossa mahdollisesti asui.

Puutteellisten tietojen takia kaikkeen kiinteään ympäristöön kuten taloihin, saunoihin, puuvajoihin, rannan laituriin ja muuhun sellaiseen oli suhtauduttava suurella varauksella. Ehkä jäljellä ei enää ole mitään sellaista, mihin joku sukuuni kuuluva olisi joskus oikeasti jättänyt sormenjälkensä.

Missä kuljimme kerran (ruots. *Där vi en gång gått*) on suomenruotsalaisen kirjailijan **Kjell Westön** vuonna 2006 julkaistu romaani. Vähän sitä mukaellen mieleeni nousi ajatus, ”täällä he kulkivat kerran”. Ympärieni silmäillessäni ajattelin, että maiseman täytyy olla metsään ja vesistöille päin yhä nykyäänkin samanlainen kuin joskus ennen. Uskoin, että saman jalkojeni alla olleen hiekkatien päällä myös seudun entisten asukkaiden on täytyntä kävellä asioilleen,

kuka minnekin. Takuuvarmasti aurinko porotti päivällä samasta suunnasta kuin nyt, pilvet kulkivat samoja taivaanteitä ja tähdet tuikkivat öisin samalla tavalla kuin nyt.

Ajattelin, että tätä lähemmäksi menneiden sukupolvien maailmaa en voi enää päästä. Eikä minun tarvitsekaan. Elän elämäni toisaalla ja heidän aikansa on peruuttamattomasti ohi.

Geeneissäni kulkee yhä vielä rippunen samaa perimää, mutta enpä taitaisi mitenkään tuntea niitä ihmisiä, jos he yhtäkkiä eteeni putoaisivat jostain.

Toivotan kaikille hyviä kesämatkoja karjalaisten sukujen vanhoihin maisemiin!

AILA-LIISA LAURILA
Päätoimittaja

AILA-LIISA LAURILA
Päätoimittaja

MATKALLA ISOISÄ IIVO KAUKONIEMEN JALANJÄLJISSÄ VENÄJÄLLÄ, OSA 3

HYVÄSTI ARKANGELI

Legendaarinen matkamme veljeni ja kahden kälyni kanssa Pietarista Arkangeliin ja sieltä Solovetskiin ja Jyskyjärvelle vei meidät kaupungin ulkopuolelle. Isoisä Iivo Kaukoniemi oli kulkenut saman reitin vuonna 1916 matkallaan ensimmäiseen maailmansotaan tsaarin armeijassa, tosin päinvastaisessa järjestyksessä. Monet tutkijat ovat kulkeneet vaivalloisia reittejä pitkin Arkangeliin.

Arkangelin alue on Venäjän merkittävin puuarkkitehtuurin keskus ja vaikka 1960-luvulla itse kaupungista purettiin paljon puutaloja, paljon on vielä jäljellä. Lähiseuduilla on lukuisia viehättäviä kyliä puutaloineen ja noin sata rakennusta Pohjois-Venäjältä on siirretty Arkangelin alueen ”Seurasaa-reen”, Malyje Korelyn perinnekylään. Kylä sijaitsee 25 kilometrin päässä Arkangelista kaakkoon 140 hehtaarin laajuisella alueella, joka levittäytyy Vienanjoen itäpuolelle kukkulaiseen maisemaan.

Malyje Korely on Venäjän laajin ulkoilmamuseo, joka on perustettu vuonna 1964 ja avattu yleisölle viisi vuotta myöhemmin. Kylässä on runsaasti silmiä hivelevän kau-

**Taivaaseenastumisen kirkko
kohottautuu korkeuksiin Malyje
Korelyn perinnekylässä.**

nista pohjoisvenäläistä puuarkkitehtuuria, kirkkoja, kellotapuleita, tsasounia, maalaistaloja, aittoja ja tuulimyllyjä. Alue on jaettu historiallisiin ja kulttuurisiin sektoreihin, jotka edustavat neljää maantieteellistä suuntaa: Kargopol-Onega, Vienanjo-ki, Pinega ja Mezen.

Malye Korely on suosittu käyntikohde, vuosittain siellä rekisteröidään runsaat 200 000 kävijää.

Taivaaseenastumisen kirkko on alun perin rakennettu vuonna 1669 Kusherekan kylään Onegan alueella. Alueelle on siirretty muutama kappeli sekä tsasouna, joita aikoinaan Pohjois-Venäjällä oli runsaasti, usein laittomasti ilman kirkon lupaa pystytettyinä. Malyje Korelyn alueella on runsaasti kirkollisia rakennuksia, joiden haapapaanuiset katot hohtavat auringossa hopeisina.

Kellojen soitto on Venäjällä ikaikainen perinne, josta on tullut osa Malye Korelysa järjestettäviä tapahtumia. Mekin saimme nauttia Taivaaseenastumisen kirkon kellojen taivaallisesta helinästä. Aluetta

hallinnoiva museo on kehittänyt kellojen soitosta taidetta, jota on äänitetty.

Pohjoisvenäläistä rakentamista edustaa Tretjakovin talo, jonka sanotaan olevan arkaaisin talo näillä leveysillä, rakennettu 1800-luvun lopulla Garin kylään Kargopolin alueelle. Asuintiloissa oli aikoinaan uuni mutta ei savuhormia, joten se edustaa vanhaa savupirtiasumisen perinnettä. Talon pohjakerros on ollut läävä ja toinen kerros, ylinen, toimi heinäsuojana. Rakennus on täysin restauroitu.

Kukkulainen maisema hivelee silmää, rakennuksia on sijoitettu ryhmiin ja etäisyyksien päähän toisistaan, käveltävää riittää. Välillä on ylitettävä laaksoissa virtaavia puroja, jota varten on rakennettu portaikkoja ja puusiltoja. Kulkureitit on monin paikoin katettu puulla ja ne ovat helppokulkuisia, luontoa suojelevia. Kulkiessa ohitetaan tuulimyllyjä, aittoja ja heinätipia, jääkellareita ja joen läheisyyteen sijoitettuja banjoja.

Alueelle on koottu myös ryhmä vaatimattomia asumuksia, savutupia, joita on käytetty kesäisin heinää korjattaessa. Osa niistä on vain yhtä tilaa, osassa on porstua ja osassa saman katon alla on myös heinäsuoja. Niiden läheisyyteen on pystytetty ruoka-aittoja korkeiden pylväiden varaan, jotta jyräjät pysyisivät poissa.

Rakennusten silmiä hivelevän kauniit koristelut kaiveruksineen ja maalauksineen niin talojen ulkopuolella kuin sisätiloissa kertovat rakentajien ja kirvesmiesten taituruudesta.

Arkangelin alue on aina ollut vaikeasti saavutettavissa.

Matias Aleksanteri Castrén oli Helsingin yliopiston ensimmäinen suomen

kielen professori ja uralilaisten kielten tutkimuksen ja etnografian uranuurtaja. Hän matkusti tutkimusmatkoillaan Lapis- sa, Pohjois-Venäjällä ja Siperiassa vuosina 1841–1849. Tutustuttuaan vialaiseen ru- nokieleen Castrén teki vuonna 1841 kehu- tun ruotsinnoksen *Kalevalasta*, mikä teki hänet tunnetuksi.

Vuonna 1841 Castrén lähti jälleen tut- kimusmatkalle, nyt **Elias Lönnrotin** kans- sa. Matkalaisten tarkoituksena oli men-nä Venäjän Lappiin tutkimaan Akkalassa asuvien saamelaisten kieltä. Sen sanottiin olevan puhtaampaa kuin muiden lappa- laisten, olivathan asukkaat pysyneet erossa venäläisistä ja muista kansoista.

Huonojen kelien ja kiskurihintaa pyy- täneiden kyytimesten vuoksi Castrén ja Lönnrot joutuivat muuttamaan suunni- telmiaan. He päätyivät erinäisten mutkien kautta Inarin pappilaan. Siellä Castrénin saavutti Pietarin Tiedeakatemia kirje, jos- sa hänen toivottiin osallistuvan Siperiaan suunnattavaan tieteelliseen lähetyskuntaan.

Kaverukset päätyivät vaivalloisten mat- kujen jälkeen Kemiin, jossa he joutuivat kelirikon vuoksi viettämään kokonaisen kuukauden raskolnikkien seurassa. Heitä kaupungin ja sen ympäristön asukkaat suu- relta osin olivat. Lönnrotin kuvauksen mu- kaan Kemi oli ”nuori, vanhanpuoleisen ja rappeutuneen näköinen kaupunki”, jossa oli ”hyviä, leveitä, puisia jalkakäytäviä”.

Huhtikuun 19. päivänä 1842 matka vii- mein jatkui pienessä Jaroslavlin kuverne- mentistä lähtöisin olevia pyhiinvaeltajia kuljettaneessa veneessä ”meritse Walkean Meren myrskyisten aaltojen yli” Solovets- kin saarelle. 15 virstan päässä luostari- ta tuli jää vastaan ja saarelta jouduttiin hakemaan hevosia ja rattaita matkustajia kuljettamaan.

Laivaliikenne Arkangeliin ei ollut vie- lä alkanut ja matkalaiset jäivät luostariin odottelemaan vesien avautumista. Aika kului jumalanpalveluksissa sekä luostarin kauneuksia ja aikakirjaa tutkiessa.

Joutenolo kyllästytti ja muutaman päi- vän kuluttua Castrén ja Lönnrot kapusi- vat vuokraamaansa pieneen veneeseen ja suuntasivat kulkunsa kohti Arkangelia. Reitti ”kulkujäistä vilisevällä merellä” kul- ki ensin 7–8 peninkulman päässä oleval- le lähimmälle mannermaalle ja sieltä pit- kin rannikkoa kylästä toiseen. Matka kesti kaikkiaan neljä päivää.

Arkangelissa Castrén ja Lönnrot asui- vat venäläisessä hotellissa, jossa saivat ta-

Kullattu ikonostaasi on täysin restauroitu.

lon kolmannessa kerroksessa kaksi siistiä huonetta asuttavakseen. Kaupungissa oli 10 500 asukasta ja vajaa 1 400 taloa, joista useat kivisiä, yksityisiä tai julkisia. Kirk- koja oli 13. Kaupungin edustalla oli pieni asuttu saari Sollombol (Solombala), joka oli silloin yhdistetty Arkangeliin. Siellä olivat kruunun ja muut suuret laivat osin lähel- lä rantaa; pienemmillä laivoilla laskettiin aina kaupungin satamaan saakka. Kau- pankäynti oli vilkasta jopa sunnuntaisin. Kiinnostavien kauppatarvaiden joukossa oli suuria myytyjä suomalaisia talonpoi- kaishameita, joita myytiin 2–5 ruplasta.

Ne olivat Vuokkiniemen laukkukauppi- aiden tuomia.

Matkakumppaneiden tarkoituksena oli ollut opiskella samojedikieltä Arkangelissa, mutta kuinka ollakaan, opettajaksi ajatel- tu samojedilainen lähetysaarnaja, arkki- mandriitti **Venjamin** ei ”opin kateudesta” opettajaksi huolinut ryhtyä.

Lönnrot muutti mielen kielipintojen suhteen ja suuntasi kulkunsa Aunuksen kuvernementtiin vepsäläisten luokse. Hän arveli, että heidän kielestään hänellä ”oli odotettavissa paljon suurempi voitto suo- men kielipille ja sanakirjalle”.

Castrén sai Arkangeliin tiedon, että hänelle oli Suomen valtion varoista myönnetty apuraha samojedikielten tutkimiseen. Castrén aloitti kesällä 1842 työn Arkangelissa nenetsien avustuksella ja matkasi myöhemmin pitkälle Siperiaan.

Matkakirjassaan vuosilta 1828–1844 kuvaa Lönnrot muuten mainiosti Kuolassa kuulemaansa kakspreckiä, norjaa ja venäjää yhdistelevää pidginkieltä, jota puhuttiin Pohjois-Norjassa ja Kuolan niemimaalla 1700-luvulla ja 1800-luvulla. Kieltä kutsutaan myös russenorskiksi. Sen loivat venäläiset kauppamiehet ja norjalaiset ka-

lastajat keskinäiseen kommunikointiin. Mitä sanot? – *Kak sprek?* – Mikä on nimesi? – *Kak du heta*; Onko sinulla oma teekannu? – *Sin tjainik du hafva?*

A. V. Ervasti matkasi kesällä 1879 Venäjän Karjalassa ja päätyi Solovetskiin. Luostariisaaren piti olla matkan äärimmäinen pää, josta oli tarkoitus kääntyä takaisin. Sattui kuitenkin niin, että matka oli tullut suunniteltua halvemmaksi. Heräsi halu käväistä Vienassa eli Arkangelissa. Matka höyrylaiva ”Kemillä” kesti ankarassa myrskyssä lähes vuorokauden. Ervasti kump-

paneineen majoittui Solombalan saarella erään norjalaisen omistamassa ”hotellissa” Gotel Gansen eli Hotel Hansen. Matkapaikan valinnan ratkaisi kielikysymys, sillä Hansenin kanssa Ervasti arveli ruotsia osaavana selviävänsä.

Arkangelissa oli kirkkoja, tosin ei edes tuomiokirkko ollut Ervastin mielestä Solovetskin kirkkoihin verrattuna mitään. Museo oli pieni, mutta täynnä esineitä, joita ”huvikseen katseli”. Kirjassaan Ervasti harmittelee kaupunkilaisten puut-

Upeat hirsiseinät kiertävät tupaa, johon on katettu tsäijystola vieraille.

teellista kielitaitoa, vain venäjää osasivat ja muutama harva ranskaa tai saksaa. Paluumatka Solovetskiin tehtiin muutaman päivän kuluttua samaisella höyrylaivalla ja se kesti runsaan vuorokauden.

Ahma-kirjassaan Ervasti pohtii Wienanmeren rantakyläiden – lukuun ottamatta Vienan- ja Onegajokien suita – kolkkoutta ja harvaa asutusta. Kylät on rakennettu kapeille kaistaleille ja talot lähes kiinni toisiinsa. ”Ei nähä vähintäkään pellon merkkiä”.

Selitykseksi Ervasti arvelee ”ilma-alan kolkkoutta” ja sitä, että ”kansa kokonaan elää pyynnistä merellä”. Näin ovat metsät kyläiden lähellä jääneet raivaamatta eikä niihin kruunun omaisuutena ole ollut lupaa koskeakaan. Kesäteistä ei ole tietoaakaan, ”ei virstan vertaa”, eikä edes polkuja. Kulkeminen oli järjestettävissä ainoastaan meriteitse.

Eugenie Fraser kertoo elämäkerrassaan *Talo Vienanjoen rannalla*. Venäläinen lapsuus kuinka ensimmäinen maailmansota, Venäjän vallankumous ja liittoutuneiden interventio Arkangeliin näkyivät ja vaikuttivat kaupunkilaisten elämään. Syntyi anarkiaa, satamassa oli useita liittolaisten sotalaivoja, monet upseereista olivat vakituksia vieraita Scholtsien juhliissa, Eugenie

Tretjakovin talo on siirretty Garin kylästä Kargopolin alueelta. Pirtissä on venäläiseen tapaan ikoninurkka.

nien eli Ženkan vanhemmat tekivät vastavierailuja heidän laivaansa, jonka nimi oli huvittavasti Champagne.

Muonavarosta alkoi olla huutavaa puutetta, ihmishenkiä menetettiin aiheettomasti rintamalla ja yhteiskunnassa rehotti lahjonta ja mädännäisyys. Tsaariperheen teloitus sai Arkangelin asukkaat rukoile-

maan kirkkoihin, jotka muutama vuosi myöhemmin joutuivat ateististen vandaalien tuhoamiksi. Nuoret miehet hakeutuivat mieluummin valkoisten armeijaan kuin opiskelemaan Moskovan tai Pietarin yliopistoihin.

Ženkan äiti Nelly Scholts ryhtyi valmistelemaan lähtöä kotiseuduilleen Skotlan-

Lentoreitti Arkangelista Solovetskiin kulkee Onegan niemimaan ylitse.

tiin. Mukaan ovat lähdössä Ženka ja veljensä **Germoša**. Ženkan isä on liian sairas matkustamaan. Isoisä, deduška karkotetaan maanpakoon, isoäiti, babuška anoo lupaa muuttaa miehensä perässä syvälle sisämaahan. Ruokatilanne on kriittinen, syötäväksi kelpaavaa vaihdetaan arvoesineisiin.

Viimein Nelly saa luvan lähteä, matkatavarat luetteloidaan ja mukaan tulevat kortit ja valokuvat on käytettävä Pietarissa tutkittavana. Tulee tieto Murmanskiin matkaavasta Sever-laivasta, jonka on lähdössä 30.9.1920 klo 14. Nelly kuulee asiasta klo 16, mutta kilpaa juosten laivalle ehditään viime tipassa.

Murmanskissa perhe pääsee Norjaan troolarissa. Myrskyisän merimatkan päätyttyä selviää, ettei heidän ruplillaan ole mitään arvoa. Perhe onnistuu kuitenkin hankkimaan laivaliput Newcastleen ja pääsee viimein Skotlantiin, jossa Ženka vihdoinkin oppii lukemaan ja kirjoittamaan englantia.

Venäjän historiassa seurasi pelon, surun ja kauhun aika, jolloin runoilija **Anna Ahmatovan** sanoin ”ainoastaan kuolema osasi hymyillä”.

Meidän lähtömme Arkangelista oli huomattavasti mutkattomampi. Ajoimme puolisen tuntia taksilla Vaskovon lentokentälle, teimme yksinkertaisen lähtöselvityksen

Resepti

- ▶ Arkangeli on viehättävien ravintoloiden ja kahviloiden kaupunki, joka yllättää korkeatasoisilla menuillaan.
- ▶ Tämä herkullinen ja helppo resepti on rantabulevardin tuntumassa toimivasta ravintolasta, jonka paikalla aikoinaan toimi postitoimisto.

Postitartar

Tuoretta turskaa ja lohta hakattuna Sekoitetaan joukkoon valmiiksi yhdistetyt

- silputtu sipuli
- balsamico
- suola ja pippuri
- sitruunanmehu
- persilja

ilman matkatavaroiden läpivalaisua, kannoimme matkatavaramme lentokoneelle, jossa ne nosteltiin koneen perään, ja kiipesimme itse sisään.

Kone oli siisti L-410UVP-E20 potkuriturbiinikone, jossa oli 17 istuinpaikkaa. Meitä matkustajia oli tällä lennolla kaikkiaan 13, lentäjiä kaksi. Moottorien ääni

oli sen verran häiritsevää, että korvatulpat olivat tarpeen.

Lentoreittimme kulki suurelta osin Onegan niemimaan yläpuolella. Allamme oli pitkiä hiekkarantoja, loputtomiin soita, vanhaa metsää ja koskematonta luontoa. Vain silloin tällöin maiseman rikkoi joku metsäautotie ja vesistöjen mosaiikki. Alue on harvaan asuttua, sieltä täältä löytyy Vienanmeren pohjukan pomorikyliä. Kulkeminen on hankalaa, Karjalan suunnasta ei ole lainkaan maanteitä, idän suunnasta alue on saavutettavissa rautateitse.

Onegan alue kuului aikoinaan Solovetskin luostarille, kun Novgorodin naishalitsija **Marja Boretskaja** sen sille 1400-luvulla antoi. 1600-luvun lopulla Solovetskin kapinan aikoihin maat siirrettiin Onegalahden Kiin luostarin haltuun.

Vajaa 50 minuuttia myöhemmin laskeuduimme Solovetskin saarelle kremlin takana olevalle lentokentälle. Hotellimme oli kävelymatkan etäisyydellä mutta päädyimme ottamaan kyydin paikalle tulleet autosta, kun taivaalta porottava aurinko teki säästä kovin tukalan ja tiekin oli kovin pölyinen.

EVA-KAISA LINNA

Teksti

TAPANI KAUKONIEMI

Kuvat

KARJALAN HEIMO 100 VUOTTA

Seitsemän päätoimittajan sadan vuoden ketju

Sadan vuoden aikana Karjalan Heimo -lehden sisällöstä on vastannut kaikkiaan seitsemän päätoimittajaa. Luku ei ole suuren suuri. Pisimmän työrupeaman teki Iivo Härkönen, joka hahmotteli seuran jäsenlehden kantavat karjalaiset linjat nykypäivään asti.

Karjalan Heimo -lehden ja sen erinimisten edeltäjien päätoimittajana yhteensä yli 30 vuotta työskennellyt **Iivo Härkönen** ehti 59-vuotisen elämänsä aikana uurastaa monenlaisten töiden parissa. Suistamolaissyntyinen Härkönen aloitti kirjoittelun paikallisiin lehtiin käydessään Sortavalan seminaaria 1900-luvun alussa.

Kun Härkönen sai ensimmäisen vakituisen toimittajanpestinsä sanomalehti *Uusimaan* toimitussihteerinä, hän matkusti Porvooseen 4. elokuuta 1904. Hän oli tuolloin vielä 21-vuotias, mutta täytti muutama viikon kuluttua 22 vuotta.

Porvoossa tiedettiin jo etukäteen, että tulija oli nuori karjalainen runoilija ja kirjailija. Häneltä oli ilmestynyt novellikokoelma *Tulia* Werner Söderströmin kustantamana aiemmin samana vuonna. Sanomalehti *Laatokassa* häneltä oli ilmestynyt useita erilaisia kirjoituksia runoista raportteihin. Hän oli työskennellyt *Laatokan* aputoimittajana neljän kuukauden ajan ja avustanut muitakin lehtiä, esimerkiksi ortodoksista *Aamunkoittoa*.

Hurjien muutosten aika Suomessa oli alkanut juuri tuolloin. **Eugen Schauman** oli ampunut kenraalikuvernööri **Nikolai Bobrikovin** nykyisen Valtioneuvoston linnan portaikossa 16. kesäkuuta 1904.

Poliittiset olot hakivat monin tavoin suuntaa. Härkönen päätyi uudessa kotikaupungissaan mukaan suomalaisten rientoihin näyttämöharrastuksesta talvisiin rekiajeluihin.

Porvoosta hänelle löytyi myös ensimmäinen puoliso, kirjakauppiana työskennellyt **Ida** eli **Iija Lindholm**. Nuoripari julkaisi kihlauksensa 13. tammikuuta 1905. Härkösen veri veti kuitenkin takaisin omille runonlaulajien maille Karjalaan.

Päätoimittajat

Iivo Härkönen	1906-1939
Wasili Keynäs	1939-1954
Huoti Koski	1954-1956
Kosti Pamilo	1956-1959
Boris Karppela	1959-1987
Sakari Vuoristo	1987-2006
Aila-Liisa Laurila	2006-

Seminaarikin oli itse asiassa jäänyt kesken Sortavalassa. Vajaan vuoden työskentelyn jälkeen, kesäkuun alussa 1905, Iivo erosi *Uusimaan* toimituksesta. Myös morsian luopui kirjakaupastaan. Pari vihittiin avioliittoon 9. elokuuta ja heti seuraavana päivänä oli edessä muutto Sortavalaan.

Iivo Härkönen oli aina monen toimen mies. Vuosina 1904–1910 hän toimitti muiden töidensä ohessa Sortavalassa ilmestynyttä *Omahinen*-lehteä.

Talven aikana Sortavalassa Iivo sai myös seminaarinsa vihdoon päätökseen ja lähetti loppukeväästä 1906 työhakemuksen Manssilan kouluun Salmiin. Hän tuli valituksi ja niin oli edessä, tosin kovin lyhyeksi jäänyt, pyrähdys kyläkoulun opettajan tehtäviin Laatokan Karjalan kauniisiin maisemiin.

Jo tammipakkasilla 1907 pariskunta palasi taas Sortavalaan.

Elokuun alussa 1906 Härköset osallistuivat Wienan Karjalaisten Liiton suureen perustamiskokoukseen Tampereella. Siellä Iivo lupautui uuden seuran sihteeriksi ja *Karjalaisten pakinoita* -lehden toimittajaksi. *Karjalaisten pakinoita* -lehti suunnattiin vienankarjalaisille lukijoille.

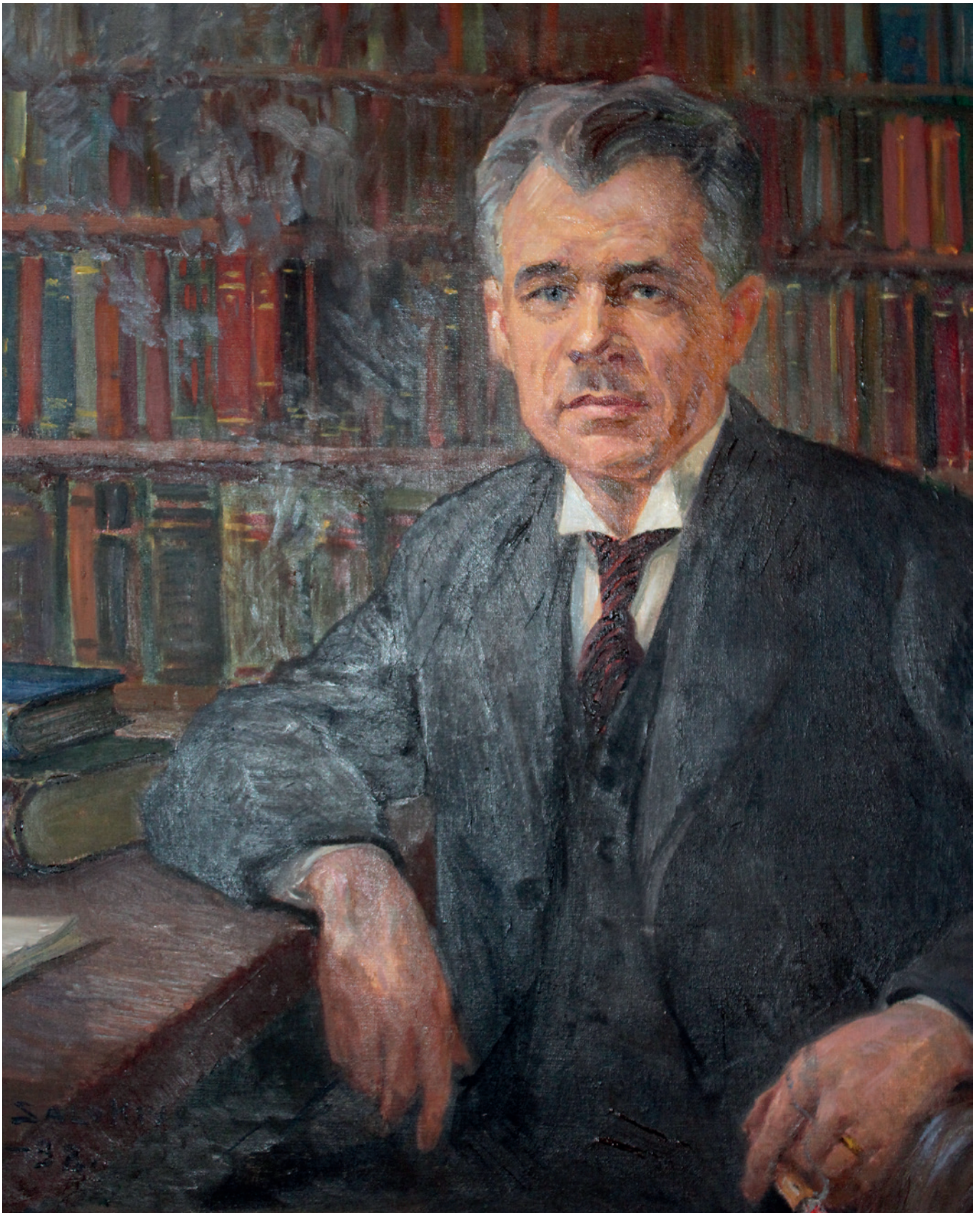
Lehden tehtäviksi määriteltiin vapauden ja valistuksen aatteiden ajaminen, kansallistunteen herättäminen, kansanvalistus ja ajankohtainen uutisointi. Lehti julkaisi artikkeleita esimerkiksi raittiudesta, siveydestä, maanviljelyksestä ja terveydenhoidosta. Uutisissa olivat näkyvästi esillä mm. yksikamarisen eduskunnan ja Venäjän valtakunnanduuman istunnot. Poliittisista epäkohdista puhuttiin suurin sanoin. Myös heimosukulaisuutta pohdittiin ja määriteltiin.

Karjalaislehden päätoimittaja oli houkutteltu myös *Laatokka*-lehden toimittajaksi Sortavalaan. Kaupungissa häntä kävivät tapaamassa mm. Karjala-aktivistit **Hjalmar Basilier** ja **Ilmari Kianto**.

Kiannon kanssa Iivo riitautui sittemmin vuoden 1908 Aleksis Kivi -juhlassa. Iivolta oli pyydetty runo juhlaohjelmaan ja hän oli sellaisen kirjoittanutkin, mutta Kianto alkoi arvostella runoa tylästi. Iivo ei halunnut sen jälkeen olla Kiannon kanssa enää missään tekemisissä. Hän palautti kaikki sovintokirjeet, joita Kianto myöhemmin lähetti Suomussalmelta.

Pian Härkösiä maaniteltiin saapumaan Helsinkiin. He muuttivatkin Oulunkylään kesäkuun alussa 1908, mutta parille tuli myös ero samana vuonna. Iivon työ Wienan Karjalaisten Liitossa jatkui kiihkeänä ja rinnalle tuli vielä Suomen Kirjailijaliitonkin sihteeriksi. Toiseksi vaimoksi tuli myöhemmin **Valborg Sarlin**.

Karjalaisten Pakinain, *Karjalan kävijän* ja muiden eri nimillä julkaistujen ”näytelumeroiden” julkaiseminen oli vaikeaa. Työtä tehtiin viranomaisia ja ilmiantoja uhmaten. Ilmari Kianto kertoo tästä ajas-

Karjalan Heimon ja sen edeltäjien pitkäaikaisin päätoimittaja Iivo Härkönen (1882–1941) katselee nykypolvia Santeri Salokiven maalauksena Karjalan Sivistysseuran toimiston seinällä Helsingin Katajanokalla.

ta romaanissaan *Vienan kansan kohtalo*.
Lehti jouduttiin alkuvuosina julkaisuluvan puutteessa naamioimaan koenumeroiksi ja ”uusien” lehtien näytenumeroiksi.

Näitä julkaistiin nimillä *Touonpano* eli *Karjalaisten kevätlehti* (1907: 4–5), *Karjalaisten kesälehti* (1907: 6–7), *Elonaika* (1907: 8–9), *Karjalaisten joulukuukauslehti* (1907: 10–11), *Eränkävijä* (1908) ja *Karjalan Kävijä* (1908–1909). Tämä ker-

syyslehti (1908: 10–11), *Eränkävijä* (1908) ja *Karjalan Kävijä* (1908–1909). Tämä ker-

Wasili Keynäs (1884-1964) hoiti päätoimittajuutta 15 vuoden ajan.

Huoti Koski (1921-2002) oli päätoimittajana vain parin vuoden ajan.

Kosti Pamilo (1912-2005) oli edeltäjänsä tavoin päätoimittajana vain reilun pari vuotta.

too Suomen sananvapaustilanteesta ennen itsenäisyyden aikaa.

Vuonna 1909 saatiin vihdoon virallinen lupa lehden julkaisemiseen Osakuntien välisen Karjalaiskomitean ja Wienan Karjalaisten Liiton yhteisjulkaisuna.

Linja oli edelleen puolueista riippumaton, kansanvalistuksellinen, kulttuurinen ja uutisoiva. Lehdestä pyrittiin tekemään karjalaisten keskeinen foorumi ja kohtaamispaikka.

Kirjeenvaihtajaverkosto toimitti lehden tietoja kaikista Karjalan osista. Vienan, Aunuksen ja Raja-Karjalan tapahtumakalenterit osoittivat ajankohtaista otetta. Kiristynvä poliittinen tilanne teki kuitenkin mahdottomaksi niin Wienankarjalaisten Liiton kuin lehden toiminnan jatkumisen. *Karjalan Kävijän* viimeinen numero ilmestyi jouluna 1909.

Vuonna 1917 olot helpottuivat tuntuvasi, kun Suomi itsenäistyi. Wienankarjalaisten Liiton nimi muuttui Karjalan Sivistysseuraksi ja sen lehti *Karjalaisten Sanomiksi*. Nimi pysyi samana vuodet 1917-1920. *Karjalaisten Sanomat* oli kahdesti kuussa ilmestyvä sanomalehti. Sisältö suunnattiin Vienan ja Aunuksen karjalaisille.

Muita julkaisuja, kuten kirjasia ja lehtiä, Härkönen toimitti samaan aikaan yhti-

teensä yli 20 numeroa ja runsaat 210 sivua.

Pian alkoi suuri pakolaisaalto Itä-Karjalasta Suomeen. Toukokuussa 1918 Iivo Härkönen kutsuttiin kenraali Mannerheimin päämajaan Itä-Karjalan asioiden asiantuntijaksi. Härkösen julkisten tehtävien kausi kesti kuutisen vuotta, vuoteen 1924 asti. Hän oli Itä-Karjalan asioiden toimituskunnassa vuodet 1918-1921 ja sen jälkeen kouluhallituksessa kouluasiain osaston johtajana vuosina 1922-1924. Hän vastasi näin myös Karjalan pakolaisten opetustoiminnasta Suomessa.

Sivistysseuran lehden julkaisemisen seurasi viiden vuoden tauko. Viimein vuonna 1925 julkaisu toiminta jatkui ja lehdelle tuli uusi nimi, *Toukomies*. Se symboloi ajatusten kylvämistä rajantakaiseen Karjalaan.

Päätoimittaja oli edelleen Iivo Härkönen, mutta 1930-luvulla hänen kumppanikseen tuli **Lauri Kuntijärvi**. He olivat aktiiveja myös Karjalakerhojen Keskusliitossa, joka perustettiin Kajaanissa vuonna 1927. Sivistysseura jäi tosin Keskusliiton ulkopuolelle, mutta Härkösestä tuli sen puheenjohtaja joksikin aikaa.

Vuonna 1935 vaihdettiin Sivistysseuran lehden nimeksi *Viena-Aunus*. Nimenmuutoksella haluttiin kiinnittää huomiota sekä lehden kohdealueisiin että sisällölliseen

uudistukseen: lehteen haluttiin sisällyttää myös laajempia, tieteellisluonteisia artikkeleita. *Viena-Aunus* -nimellä lehteä julkaistiin vuodet 1935-1944.

Iivo Härkösen aikakausi päättyi vuonna 1939, kun hän joutui sairauden vuoksi luopumaan päätoimittajuudestaan. Tehtävän otti hoitaakseen niin ikään opettajan koulutuksen saanut **Wasili Keynäs** (1939-1954). Sotien aikana julkaisu toiminta oli katkonaista, mutta esimerkiksi vuonna 1942 lehteä painettiin 15 000 kappaletta Itä-Karjalan levitystä varten.

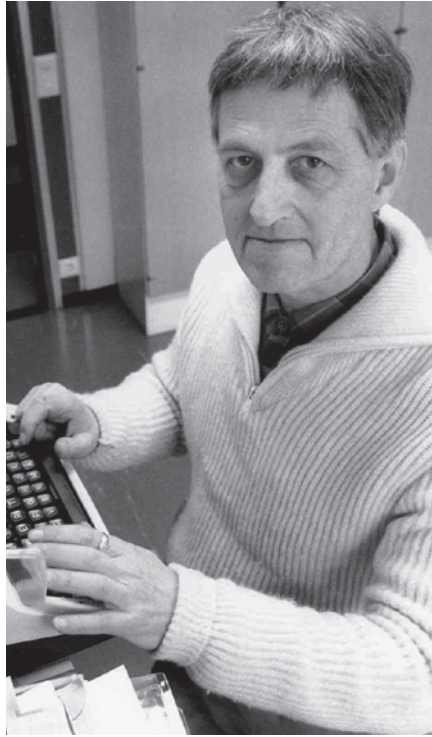
Vuokkiniemessä 3.4.1884 syntynyt Keynäs oli Wienan Karjalaisten Liiton perustamisen aikaan Yhdysvalloissa (1905-1908), missä hän perusti seuran alaosaston Illinoisissa pian liiton perustamisen jälkeen. Hän myös avusti seuran lehtiä lähettämällä juttuja Amerikasta. Kun hän 1950-luvulla luopui 15 vuoden päätoimittajuudestaan, hän oli jo 70-vuotias ja ehtinyt olla myös Sivistysseuran puheenjohtajana vuosina 1932-1935.

Jo välirauhan aikana vuonna 1941 oli lehden nimenä kahdessa numerossa *Karjalan Heimo*. Lopullisen rauhan tultua vuonna 1944 tuo nimi vakiintui. Tuolloin toiminnan kohderyhmiin lisättiin Raja-Karjalan siirtolaiset.

Sodan jälkeen oli pitkään monin tavoin vaikeaa. Unelma kaikkien omien karjalais-

Boris Karpelan (1910–1994) kausi jäi vain vähän lyhyemmäksi kuin Iivo Härkösen pitkä ura.

Sakari Vuoristo (1940–2007) kuului Karjalan Heimoon toimitukseen yli 20 vuotta.

Filosofian maisteri Aila-Liisa Laurila on työskennellyt Karjalan Heimoon päätoimittajana 13 vuoden ajan.

ten saamisesta Suomen yhteyteen oli pahasti murskautunut. Wasili Keynäs kuoli 9.10.1964.

Karjalan Heimoon päätoimittajina olivat 1950-luvulla vielä **Huoti Koski** (1954–1956) ja **Kosti Pamilo** (1956–1959). Lehteä kehitettiin lisäämällä erilaisia karjalaisryhmiä yhdistäviä palstoja, esim. Naisten tuppua ja kyykkäutiset.

Kosti Pamilo toimitti ensimmäisen teemanumeron, jonka aiheena oli Suojärvi vuonna 1957.

Huoti Kosken juuret olivat Pohjois-Vienassa, Kiestingin Kämpälän kylässä, missä hän syntyi 29.6.1921. Myös hän oli kansakoulunopettaja ja työskenteli Ylitorniolla ennen muuttoaan Helsinkiin. Hän opiskeli maisteriksi ja työskenteli Mannerheimintien yhteiskoulussa sekä toimi aktiivisesti Sivistysseurassa. Hän kuoli 28.1.2002 Helsingissä.

Kosti Pamilo eli **Konstantin Borisov** syntyi 11.12.1912 Aunuksen Porajärven Pälväjärvellä ja kuoli 19.12.2005 Helsingissä. Hänestä tuli helsinkiläinen vuonna 1933 ja hän teki merkittävän liikemiesuran. Hän vahvisti tuntuvalla tavalla Sivistysseuran taloutta ja oli kantava voima kyykkäpeluun elvyttämisessä mestaruustasolle.

Pamilon jälkeen lehtityötä jatkoi hänen hyvä ystävänsä ja toinen kyykkäaktivis-

ti **Boris Karpela** (1959–1987). Hän oli syntynyt 24.7.1910 Pietarissa ja viettänyt lapsuutensa Munjärven Suopohjan lyydiläiskylässä.

Hän oli jäädä Neuvostoliittoon, kun hänen vanhempansa pakenivat Suomen Suojärvelle vallankumouksen aikaan. Isä kuitenkin järjesti pojan hakemisen isovanhempien luota omasta kotikylästä. Karpela kävi koulut Viipurissa ja opiskeli Tartossa.

Karpela piti tiiviitä yhteyksiä Ruotsiin muuttaneisiin karjalaisiin. Hän vaikutti aktiivisesti mm. siihen, että Boräsiin perustettiin ortodoksinen seurakunta vuonna 1958. Vuonna 1961 hänet valittiin Sivistysseuran puheenjohtajaksi. Hän kuoli Espoossa 1.11.1994.

Ammattitoimittajana Lahden *Etelä-Suomen Sanomissa* työskennellyt **Sakari Vuoristo** tuli Karpelan avuksi vuonna 1983. Vuoriston päätoimittajakausi kesti lähes 20 vuotta (1987–2006). Hänen kaudeltaan muistetaan erityisesti eri paikkakuntiin keskittyvät teemanumerot.

Hän pääsi ensimmäisten joukossa matkustamaan ympäri Venäjän Karjalaa, mikä oli ollut suljettu suomalaisilta Neuvostoliiton aikana.

Vuoristo toimitti kaikkiaan 16 teemanumeroa, jotka perustuivat arkisto- ja haastatteluaineistoihin. Teemoina olivat esi-

merkiksi Vuokkiniemi, Uhtua, Seesjärvi, Kiestinki, Tunkua, Pistojarvi, Oulanka, Akonlahti, Kuujärvi ja Tverin Karjala. Vuoristo kuoli vuonna 2007.

Hänen juurensa olivat Vienan Karjalan Kivijärvellä. Hän oli syntynyt 6.11.1940 Sonkajärvellä Savossa.

Filosofian maisteri ja monipuolisen toimittajauran opiskelija- ja sanomalehdittöissä sekä radiossa ja televisiossa tehnyt **Aila-Liisa Laurila** aloitti päätoimittajana kesällä 2006 Karjalan Sivistysseuran satavuotisjuhlien aikaan Tampereella.

Nykyisen päätoimittajan karjalaiset juuret ovat Tulemajoen varrella ja Uuksun niemellä Laatokan Karjalan Salmassa. Hän on syntynyt Oulussa 1.11.1957. Kaudelle on ollut ominaista luonteva kansakäyminen Karjalan tasavallassa asuvien karjalaisten kanssa.

Suomessa on karjalaisuutta pyritty voimaannuttamaan.

AILA-LIISA LAURILA

Päälähteet:

Setälä, Sihvo, Timonen: Iivo Härkönen, karjalainen heimomies, Lappeenranta 1983.

www.karjalansivistysseura.fi/tarinat/sampo-tietokanta/

KARJALAN HEIMON LUKIJAKYSELY

Lehteen halutaan lisää juttuja karjalaisista kylistä

Karjalan Heimo -lehti on säilyttänyt kiinnostavuutensa lukijoiden parissa. Tämä selvisi lukijakyselyssä, joka toteutettiin heimoviikonlopun yhteydessä huhtikuussa Jyväskylässä.

Kyselyn mukaan ylivoimaisesti kiinnostavinta aineistoa lehdes- sä ovat henkilöesittelyt ja haastattelut sekä reportaasit ja matkajutut Karjalasta. Nämä olivat kärjessä myös edellisessä kyselyssä, joka toteutettiin Helsingin Heimopäivillä keväällä 2017.

Toiseksi mieluisimpia juttuja lukijoille ovat sukututkimusjutut ja uutiset Karjalan tasavallasta. Kolmanteen ryhmään nousivat uutiset Karjalaan Sivistysseuran toiminnasta ja Laukunkantajat-palsta.

Neljäntenä ryhmänä, mutta ei suinkaan vähäisimpinä, kukin yhtä paljon ”ääniä” saaneena olivat tasaluvuin kaikki loput mielisuuskyselyn kohdat. Omat lukijansa löytävät myös uutiset Suomen karjalaisista, kirja-arvostelut ja taide-esittelyt sekä novellit, kertomukset ja tarinat.

Eräässä vastauksessa muistutettiin, että

on erittäin tärkeää saada tietoa, mitä karjalaishenkistä kirjallisuutta julkaistaan. Mistään muualta ei välttämättä tätä tietoa ole saatavilla ainakaan yhtä kootusti.

Lehden viimeaikaista kehitystä koskevan kysymyksen vastaukset jakautuivat aika lailla tasan puoliksi kahden ensimmäisen vaihtoehdon välillä. Kiinnostavuus on joko kasvanut tai pysynyt ennallaan yhtä hyvänä. Kolmen vastaajan mielestä kiinnostavuus on vähentynyt.

Näiden kolmen vastaajan lomakkeita yhdisti ainakin yksi toinen tekijä. Kaikkien heidän toivomuksissaan viestitettiin, että lehdessä pitäisi olla nykyistä enemmän paikkakuntaesittelyjä. Vapaissa vastauksissa mainittiin sanat ”vanhat kylät” ja jopa nimeltä joitakin kyliä, joista toivottiin juttuja lehteen.

On aivan totta, että *Karjalan Heimossa* ei ole viime vuosina julkaistu samanlaisia karjalaisten kylien erikoisnumeroita, kuten oli tapana 1980-luvun lopussa, 1990-luvulla ja vähän myöhemminkin. Puolustukseksi voi todeta, että tuolloin elettiin aikaa, jolloin oltiin vihdoin pääsemässä matkailemaan suljettuna olleeseen Karjalaan. Nyt yhä useammat ovat jo matkustaneet itse ympäri Karjalan tasavaltaa ja nähneet kyliä omin silmin.

Toisaalta toimituksen suunnitelmissa on ollut, että edesmenneen päätoimittaja **Sakari Vuoriston** tekemiä kylien esittelyjuttuja versioitaisiin jollain tapaa uusiksi *Karjalan Heimon* palstoille, koska juttujen julkaisemisesta on jo kulunut varsin pitkä aika. Lukijakunta on osin vaihtunut ja Vuoriston jutuissa on paljon kiinnostavaa tietoa.

Näin *Karjalan Heimo* -lehden syyskesän numero pääsi esille Tampereen Metso-kirjaston lehtilukusalissa viime vuonna.

Tietoja vanhoista kylistä on tosin runsaasti löydettävissä myös esimerkiksi Karjalan Sivistysseuran Sampo-tietokannasta. Sieltä löytyy paljon näitä vuosikymmenten takaisia juttuja pdf-muodossa. Jutuissa on erittäin tarkkoja tietoja esimerkiksi taloista ja niiden asukkaista. Hieman pohdituttua, onko järkevää alkaa painaa niitä uudelleen paperille.

Mitä muuta toivottiin? Lisää ”tavallisten ihmisten haastatteluja” niin Suomesta kuin Karjalan tasavallasta, karjalaisjuuristen julkisten ja tunnettujen taiteilijoiden esittelyjä, tietoa sukututkimustyötä aloitteleville, tarinoita eri sukujen vaiheista, Ruotsiin muuttaneiden haastatteluja, Pohjois-Vienna...

Lehden toimitus sai myös yksittäisiä juttu- ja haastatteluvinkkejä, joita pyrimme toteuttamaan niin paljon ja sellaisella aikataululla kuin rahkeet riittävät. Vielä erikseen kannattaa nostaa esiin, että eräessä lomakkeessa muistutettiin lasten ja nuorten tärkeydestä niin Sivistysseuralle kuin *Karjalan Heimo* -lehdelle. Jollain tapaa heidät huomioimalla turvataisiin jatkuvuutta tälle yli satavuotiaalle toiminnalle.

Vastaajista kaksi kolmasosaa oli naisia ja yksi kolmasosa miehiä. Ikänsä osa jätti kertomatta. Se on aivan hyväksyttävää, etenkin kun kaikki ikänsä salanneet olivat naisia. Eihän naisilta sovi kysellä ikää! Tutkimukselle tuo tieto kuitenkin antaa hyvää taustaa. Vain yksi ikänsä ilmoittaneista oli alle 50-vuotias. Ikähaarukka 68–75 oli yleisin.

Suuri kiitos siitä, että joku muisti kehua lehden ulkonäköä, sen selkeitä värikuvia ja helppoa luettavuutta.

Lomakkeen alalaidassa kysyttiin vielä, kuinka usein vastaaja lukisi sähköistä verkkolehteä, jos sellainen alkaisi ilmestyä internetissä. Suurin osa vastaajista, noin 54 prosenttia, kävisi vilkaisemassa verkkolehteä kuukausittain. Melko suuri joukko, noin 21 prosenttia, lukisi sitä viikoittain.

Ääripäät eli kyselyn kohdat ”päivittäin” ja ”en koskaan” saivat molemmat seitsemän prosenttia vastauksista. Saman verran jätti vastaamatta tähän kysymykseen. Noin neljä prosenttia vastaajista lukisi verkkolehteä pari kertaa vuodessa.

Karjalan Heimo kiittää lämpimästi kaikkia, jotka uhrasivat aikaansa kyselylomakkeiden täyttämiseen. Yritämme kehittää lehteä lukijoiden toiveiden mukaan.

AILA-LIISA LAURILA
Päätoimittaja

Nuorena ruotsalaistuneet Joel ja Petra Karlsson ovat löytäneet yhteyden suomalaisiin sukulaisiinsa Katariina Torviseen ja Juhani Torviseen. Suomi kiinnostaa myös Joelin ja Petran lapsia Maxia, Deniseä, Timiä ja Casperia.

Sukulaisia Ruotsissa

Työn perässä naapuri-
maahan muuttaneen
Sirkka Torvisen perhe
pitää yhteyttä Suomessa
asuvaan sukuun.

Yrjö Kirjasuo levittää Ruotsista vierailulle tulleiden Karlssonien eteen valtavan kartan, kuten koulussa ennen maantiedon tunnilla. Tällä kartalla ei ole kyliä tai kaupunkia vaan ihmisten nimiä. Siinä on Kiriloveja, Dorofejeveja ja Peksujeveja sekä liuta erilaisia muita sukunimiä.

Petra Karlsson, 41, näyttää sormellaan kartalta pojilleen **Casperille**, 13, ja **Maxil-**

le, 11, mistä oman perheen nimiä löytyy. Taaempaan katselee Petran veli **Joel**, 40, lastensa **Timin**, 14, ja **Denisen**, 13, kanssa. Yrjö Kirjasuon lisäksi sukulaisivieraita opastaa Petran ja Joelin serkku **Katariina Torvinen** isänsä **Juhani Torvisen** kanssa.

Tämä joukko on elävä esimerkki vuosisadan mittaisesta historiasta. Esivanhemmat elivät aikoinaan Vienan Karjalassa, pakenivat levottomuuksia ja nälkää Suomeen, minne osa jäi asumaan.

Osa jatkoi matkaansa Ruotsiin ja ruotsalaistui niin, että Karjala unohtui täysin. Vasta nyt on herätty penkomaan suvun juuria.

Sukututkimukseen innolla paneutunut Yrjö Kirjasuo ja Torviset kokoontuivat jo kuusi vuotta sitten ensimmäisen pienimuotoisen sukutapaamisen Vehmassalmelle. Tuolloin vasta 8-vuotias Tim sai kuulla,

mitä aiemmat sukupolvet olivat tehneet.

Syksyllä hän hämmensi koulutoveriaan kirjoittamalla aineessa, että hänen isoisoisoisoisänsä oli taistellut Venäjän tsaarin joukoissa. Nykyisin Tim ei enää oikein muista koko tapausta, mutta Joel isä muistaa, sillä opettaja puhui asiasta isän kanssa.

– Opettaja oli kovin ihastunut siitä, että Tim oli niin innokkaasti kirjoittanut kesätyään ja matkastaan Suomeen, Joel kertoo.

Joel ja lapset tuntevat itsensä aika lailla ruotsalaisiksi, mutta muutakin vivahdetta tunteessa on. He ovat tietoisia, että heidän geeninsä tulevat Suomesta päin ja juuria on muuallakin kuin Ruotsissa.

Denise kertoo puhuneensa kavereidensa kanssa omasta taustastaan, Suomesta, Venäjältä ja Karjalasta. Se on jopa aivan

luonnollista, koska monilla ystävilläänkin on juuria muualla kuin Ruotsissa: muun muassa Italiassa, Kreikassa, Etelä-Koreassa ja Suomessa.

– Ruotsissa on paljon sellaisia, joilla on suomalaiset juuret, mutta he eivät tiedä asiasta mitään, Joel harmittelee.

– Mitä vanhemmaksi itse tulen, sitä tärkeämmäksi koen oman taustani ja siitä kertomisen lapsille. Sukumme on kokenut nälkää ja sotaa kommunismia vastaan, on menetetty sukua ja ystäviä. Nykynuorilla on iPhonet ja pelit, aiemmilla sukupolvilla ei ollut mitään, hän jatkaa.

Karlssoneille esimerkiksi sauna ja saunominen ovat erittäin mieluisia ilmentymiä suomalaisuudesta. He nauttivat löylytystä ja itsensä pieksemisestä koivuvasstoilla. Ruotsissa ei heidän mielestään ole saunakulttuuria, vaikka jonkinlaisia bastu-saunoja onkin.

– Olemme järjestäneet löylykilpailuja. Lapsetkin ovat kovia saunomaan. Olimme kerran saunomassa Turussa Denisen ja Maxin kanssa. Lauteilla istui lisäksemme kaksi suomalaista. Otimme kovat löylyt. Suomalaiset lähtivät ulos ja minä lähdin, mutta eivät Denise ja Max, Joel nauraa.

Petra-sisko on ammattinsa kautta kiinni juurissaan. Hän on leipuri ja haluaa leipoa maailman parasta ruisleipää ruotsalaisten ruokapöytiin.

Petran ja Joelin äiti Sirkka Torvinen syntyi Suomessa, Puolangan Suolijärvellä vuonna 1948. Katariinan isä Juhani Torvinen on Sirkkan isovelji, noin kuusi vuotta vanhempi. Sirkka menehtyi muutama vuosi sitten. Joelin mukaan on surullista, että äitiä ei enää ole, mutta hän iloitsee siitä, että Suomesta on löytynyt valtava määrä mukavia sukulaisia.

Kun Sirkka taannoin täytti 60 vuotta, Torviset mieltivät, mitä antaa lahjaksi. He päätyivät antamaan tarinan Sirkkan syntymästä, koska Juhani muisti sen niin yksityiskohtaisesti. Sirkka syntyi joulun aikaan, jolloin säät saattavat olla todella ankeita ja jäät heikkoja.

Vaikka jäät olivat heikot, niillä kuljettiin silti. Juhani ja Sirkkan äidillä oli hyvä ystävä Reetta, joka asui saareissa kahden poikansa kanssa. Äiti oli viimeisillään raskaana, mutta Juhani kävi äitinsä kanssa kyläilemässä saareissa.

– Minun piti kävellä vähän etäämmällä, että pääsen hakemaan apua, jos jää pettää äidin alla. Olen aikaisemmin ihmetellyt, miksi Sirkkan toinen nimi oli Margareetta, mutta se oli ehkä juuri tämän Reetan mukaan. Meillä on aina lyhennelty nimiä, Yrjö

Yrjö (vas.) ja Pentti Kirjasuo ovat uhranneet paljon voimia ja aikaansa sukujuurten selvittämiseen.

Juhani Torvinen ja hänen tyttärensä Katariina Torvinen voivat kertoa ruotsalais-sukulaisilleen monia kiinnostavia tarinoita Suomesta ja Karjalasta.

on Yki ja minä olen Jussi, Juhani kertoo.

Sirkka-vauva pääsi onnellisesti jäältä ja äitinsä mahasta pois, mutta muutti parikymppisenä Ruotsiin. Työtä löytyi sairaanhoitajana ja elämä vakiintui uomiinsa. Kesälomilla oli kuitenkin tapana käydä Suomessa. Isoveljelleen Sirkka oli mieluisa ihminen.

– Kävimme muun muassa Heinävedellä Valamon luostarissa, minkä jälkeen Sirkka halusi kääntyä ortodoksiksi. Tunsin itseni jotain kaipuuta tuota isämme uskontoa kohtaan. Kääntyminen kuitenkin jäi,

olimmehan saaneet luterilaisen kasvatuksen, Juhani muistelee.

Torvisen perhe sai Suomen kansalaisuuden vuonna 1949. Juhani kertoo tienensä jo lapsena, että Ville-isä sekä mummo ja pappa olivat tulleet Vuokkiniemestä. Asiasta ei kuitenkaan juuri puhuttu mitään vielä 1950-luvulla.

– Hyvin varovaisesti puhuttiin mitään, eikä politiikasta puhuttu juuri ollenkaan.

Kasvatus oli sellainen, että ei puhuttu eikä siitä, että rajan takaa oli tultu. Tiesimme kyllä, että olemme kauppiassukua. Aikuisena on sitten enemmän päässyt selvittämään näitä asioita.

Monet tuntevat tarinan pakomatalla reestä pudonneesta vauvasta. Nyt sen kertoo Juhani Torvinen.

– Isäni Ville oli yhdeksän kuukauden vanha, kun perhe pakeni reellä Vuokkiniemestä. Heillä oli kahden tunnin etumatka punaisiin. Ville oli 39 asteen kuumeessa ja käärittynä tiukkoihin kapaloihin ja vällyihin. Käärön huomattiin pudonneen matkalla hankeen, mutta se palattiin hakemaan mukaan. Yrjön tutkimusten mukaan lapsi oli ollut vanhempi kuin yhdeksän kuukautta, mutta vällyihin kääritty kuitenkin, jotta pysyy lämpimänä.

Karlssonien mielenkiinto karjalaisia juuriaan kohtaan on kasvamistaan kasvanut, ja he ovat kiitollisia sukututkimuksia tehneelle Yrjölle ja muille sukulaisille, jotka ovat ottaneet heidät avosylin vastaan. Yhdessä on suunniteltu matkaamista Vuokkiniemeen ja Aajuolahteen, mutta toistaiseksi lähtö ei ole vielä onnistunut. Tarkoitus on matkustaa niin pian kuin mahdollista.

– Meillä on asiakirjoja, joiden mukaan omistamme maatakin siellä. Aiomme ottaa yhteyttä presidentti **Putiniin** ja vaatia

Ruotsissa asuvat Joel (vas.), Tim, Denise, Petra, Max ja Casper Karlsson katselevat sukukarttaa, jonka Yrjö Kirjasuo on laatinut Kiriloveista omien tutkimustensa pohjalta.

omamme takaisin, Joel vitsailee.

Vakavoituessaan hän miettii, kuinka paljon hänen oma sukunsa on saanut taistella ja tehdä kovasti työtä selviytyäkseen. Hän toivoo lastensa ymmärtävän tämän, koska viime aikoina Ruotsiin on tullut lukuisia pakolaisia, jotka voivat elää omaa kulttuuriaan ilman suuria ponnistuksia ja sopeutumatta maan tapoihin.

Petra-siskon mielestä Ruotsi on hyvä maa, koska siellä ei kukaan kuole nälkään ja kaikki saavat hyvän terveystuollon sekä koulutuksen.

– Ruotsi on nykyisin valtavan erilainen maa kuin Suomi, he sanovat.

AILA-LIISA LAURILA
Teksti ja kuvat

Anni ja Juho Kirilovin jälkeläisiä

Ainoa säilynyt valokuva Anni Kiriloffista on otettu Kymminlinnan pakolaisleirillä.

Yrjö Kirjasuo on veljensä **Pentin** kanssa tehnyt ahkerasti työtä sukujuuriensa selvittämiseksi.

Yrjö Kirjasuo on koonnut suuren sukutaulun, joka sisältää Peksujeveja, Kiriloveja ja Dorofejeveja sekä heidän jälkeläisiään. Taitavana runonlaulajana tunnettu **Anni Kirilov** kuuluu tähän joukkoon.

Anna Ossipantytär Kirilov oli omaa sukua Dorofejeva. Hän syntyi 23. heinäkuuta 1882 Vienan Karjalan Aajuolahdesa. Suomalaisissa lähteissä syntymäajaksi on merkitty elokuu. Suomessa hänen nimestään on käytetty muotoa Anni Kiriloff.

Annin ensimmäiseksi aviomieheksi tuli **Mihail Semenovits Kirilov**, joka oli syntynyt Kontokin Kenttjärveltä. Anni ja Mihail vihittiin avioliittoon 29. kesäkuuta 1906. Aviomies kuoli vuonna 1919 ja Anni tuli lastensa kanssa pakolaisena Suomeen vuonna 1922.

Alkuvuodet kuluivat Kymminlinnan pakolaisleirillä, missä opettaja **Toini Kälviäinen** otti Annista ainoan säilyneen valokuvan. 1930-luvulla Anni asui ainakin Kemissä ja Petsamossa. Joulukuussa 1938 hän meni naimisiin **Nikolai Lapinniemen** kanssa, joka oli entiseltä nimeltään **Hotejev**.

Toinen puoliso kuoli keväällä 1946. Anni kirjautui Oulun ortodoksisen seurakuntaan 3. helmikuuta 1950. Hän kuoli 22. tammikuuta 1958, mutta hänen perinneaineistoaan on tallessa runsaasti SKS:n kansanrunousarkistossa.

Juhani Torvisen isoisoisä, **Juho Torvinen** eli **Ivan Dorofejeff** ja Anni Kiriloff (Anni Dorofejeff) eli Yrjö Kirjasuon mummu, olivat sisarusia.

Näin ollen Juhani ja Yrjön poika ovat pikkupikkuserkkuja – tai toisin sanoen Yrjö Kirjasuo on Juhani Torvisen isän **Ville Torvisen** pikkuserkku.

Kansainvälinen kokous selvitti sukututkimuksen haasteita

Keväisessä Petroskoissa kokountui 23. toukokuuta III Kansainvälinen tieteellis-käytännöllinen konferenssi *Arkistot ja sukututkimus*. Osallistuivat konferenssiin Karjalan Sivistysseuran edustajana sukututkimustoimikunnan puheenjohtajan ominaisuudessa. Pidin konferenssissa esityksen raja-alueiden sukujen tutkimuksesta ja aineistolähteistä eri vuosisatoina.

Esityksessäni avasin yllärajoituksen problematiikkaa sukututkimuksen kannalta sekä tutkailin, minkälaisia lähteitä eri aikoina on ollut rajan yli siirtymisen tutkimisessa. Konferenssin avasi Karjalan tasavallan kansallisen ja alueellisen politiikan ministeri **Sergei Kiselev**. Karjalan tasavallan kansallisen arkiston uusi johtaja **Aleksandr Morozov** ja Suomesta toista järjestäjätahoja eli Sukuseurojen Keskusliittoa edustanut **Ira Vihreälehto** pitivät omat tervetuliaispuheenvuoronsa.

Varsinaisessa esityksessään Vihreälehto kertoi jatkosodan aikana sotavankina olleen isoisänsä etsintäprosessista, johon on kuulunut sekä ahkerää arkistotyöskentelyä että geneettisen sukututkimuksen menetelmiä. Vielä ei täysosumaa ole löytynyt, mutta toiveena on rajatusta ehdokasjoukosta löytää oikea.

Karjalan tasavallan kansallisen arkiston varajohtaja **Irina Petuhova** piti esityksen Muurmannin radan rakentajista, joista on olemassa henkilökohtaiset kansiot. Rakentajien joukossa on ollut paljon mm. vienalaisia ja aunukselaisia.

Muita esityksiä pitivät pohjoisen Venäjän eri arkistojen ja museoiden edustajat sekä paikallishistorioitsijat. Leningradin oblastinarkistosta (LOGAV) informaatio- ja tiedonhakuosaston päällikkö **Marija Brodskaja** esitteli kehitteillä olevaa sukututkimustietokantaa *Genealogija*, johon tullaan keräämään erilaisia materiaaleja LOGAV:n kokoelmista; esimerkkiaineistona oli muun muassa suistamolaisen Patrikaisten suvun materiaaleja. **Ortjo Stepanov** juurista Haikolan kylässä kertoi elävästi **Mihail Stepanov**.

Monissa esityksissä kosketeltiin yhteyksiä Suomeen mm. inkeriläisten muodossa. Inkeriläisillä samoin kuin rajakarjalaisilla sukututkimus on ainutlaatuisen haasta-

vaa, koska materiaaleja on hajallaan useaan eri arkistossa eri kielillä, suomeksi, ruotsiksi, venäjäksi ja saksaksi.

Konferenssin yhteydessä tapasin johtaja Morozovia sekä arkiston asiakirjojen käytösoston päällikköä **Jelena Usatšovaa**, joiden kanssa suunniteltiin yhteistyötä. Vastanotto arkistossa on aina ollut lämmin.

Paluumatkalla ehdin piipahtaa Pietarin

valtiollisessa historiallisessa keskusarkistossa, jossa on paljon etenkin Raja-Karjalaa koskevaa aineistoa. Digitaalisenakaan aikana omakohtaista arkistotyötä ei voidelleenkään välttää, ja voisi jopa sanoa tutkimusprosessin olevan kiintoisampi kuin itse lopputulos.

SANTERI PALVIAINEN

Sukututkija Ira Vihreälehto kertoi omassa esityksessään jatkosodan aikana Suomessa sotavankina olleen isoisänsä etsintäprosessista.

Vienan starikka jaksaa kirjoittaa

Nurmeslainen kirjailija Veikko Huotarinen palkittiin Maakuntakirjailijat-mitalilla.

Palkinnon myönsi Suomen maakuntakirjailijat ry. Yhdistyksen mukaan **Veikko Huotarinen** on tehnyt merkittävän kirjailijan uran, joka jatkuu yhä. Huotariselta on ilmestynyt tähän mennessä 21 teosta. Lisäksi hän kirjoittaa aktiivisesti lehtiin.

Veikko Huotarista kuvataan raja-alueen kirjailijaksi, joka kuvaa elämää itärajan molemmin puolin. Mitalin ojensi hänelle Nurmeksessa kirjakauppa Sananhelinässä Suomen maakuntakirjailijoiden puheenjohtaja **Kari Tahvanainen**.

– Olen täysin hämmentynyt tästä kunianosoituksesta. Voin vain sanoa kuten jo muutamille onnittelijoilleni, sydämeen koskevat kiitokset, Huotarinen totesi kiitospuheessaan.

Kirjailija Veikko Huotarinen, 81, sanoo olevansa jo ”vanha starikka”. Hän istuu puutarhassaan Porokylässä ja ihastelee edesmenneen vaimonsa Anjan istuttamia kukkia, jotka ovat jo täydessä väriloistossa. Vaimon suku oli suojärveläinen. Huotarinen sanoo, että varmaan karjalainen heimotausta veti heidät yhteen.

– Isäni syntyi Vuokkiniemen Kivijärvellä ja hän oli karjalaiselta nimeltään **Jehhimä Rettijev**. Äitini **Marppa Kenieva** syntyi Uhtuan Jyvälahdessa. Kun kommunistien vallankumous vyöryi Venäjälle 1920-luvulla, vanhempani lähtivät sitä pakoon. Äitini ajoi Uhtualta hevosella Suomussalmelle. Hän juuri ja juuri pääsi punikkeja pakoon, säleet oli vain lennelleet reestä, kun he koittivat ampua äitini. Minä synnyin Suomussalmella vuonna 1937, mutta aina olen ollut vienalainen sielultani, Veikko Huotarinen kertoo.

Tuhannet Vienan karjalaiset lähtivät vallankumousta Venäjältä pakoon. Huotarinen sanoo, että nyt samojen pakolais-

ten jälkeläiset etsivät Vienasta juuriaan, löytävät sieltä yhä kalevalaista eksotiikkaa ja auttavat köyhää väkeä. He kohtaavat matkoillaan niin murheita kuin suurien ilon aiheitakin.

– Useissa kirjoissani olen palannut vanhempieni synnyinseuduille Vienaan. Vuorosanoissa käytän paljon vienankarjalaa elävöittämään tekstiä ja liitän juoniaineksen joukkoon kalevalaista perinnetietoutta. Tuo on tietoista valintaani, koska haluan osaltani auttaa arvokkaan kulttuurin ja kauniin kielen säilymisessä.

Veikko Huotarinen työskenteli opettajana 35 vuotta, samoin kuin vaimonsa **Anja Huotarinen**, ensin Suomussalmella ja sittemmin Nurmeksessa. Hänen kirjallinen tuotantonsa on ollut mittava. Hän aloitti vasta eläkkeellä kirjoittamaan ja vuonna 2002 häneltä ilmestyi ensimmäinen runokirja *Vienankarjalainen rapsodia*.

Sen jälkeen kirjoja on syntynyt jo yli 20, eikä vanhan miehen kirjallinen tuotanto näytä mitään ehtymisen merkkejä. Hän sanoo hiihtäneensä jo lapsena kymmeniä kilometrejä pitkiä umpihankihiihtoja Hossan saloilla ja kunto on vieläkin vanhana ukkona kova.

Luonnossa liikkuminen on hänellä jatkuvaa.

– Näissä metsissä, vesissä, kallioissa, karsikoissa kyti laulun liekki, runon reätkä, joka pakottamalla pakotti karheat ukot laulamaan, soittamaan ja liekehtimään, Huotarinen lausuu. Lönnrotilla oli tuhansia runoja, mutta hän ei osannut järjestellä niitä oikeaan järjestykseen ennen kuin Vaassila lauloi ne sille lääkärin plantulle, Huotarinen kertoo innoissaan.

Huotarinen on nuorena ollut kirjailija **Ilmari Kiannon** renkinä ja siitä saisi ai-

kaan oman kirjansa. Kianto oli tuolloin jo ”vanhuuden höppänä” aika vaativa isäntä rengilleen.

Kun Veikko Huotarinen oli pikkupoika, heidän kotonaan vieraili usein joukoittain Vienan pakolaisia. Pikku-Veikko kuunteli heitä aina silmät säihkyen. Laukkukaupiaana Vienassa kulkenut isä Jehhimä piti Suomussalmella kauppaa, johon karjalaiset kokoontuivat myös yhteen muistelemaan menneitä.

– Minäkin sain pikkupoikana heidän keskellä kuunnella kaunista karjalaa. **Sulkamoniemen Outi** ja **Toarie-täti** sanoivat yökaudet ”starinaa”, **Huovisen Domna**

Veikko Huotarinen

- ▶ **Syntynyt:** 1937 Suomussalmella.
- ▶ **Asuinpaikka:** Nurmes vuodesta 1988.
- ▶ **Perhesuhteet:** Leski.
- ▶ **Ura:** Kansakoulunopettajan tutkinto Kajaanin Seminaarissa 10.6.1958. Ala-asteen luokanopettajan virka pääasiallisesti Suomussalmella vuosina 1958-1988. Sen jälkeen Nurmeksessa vuosina 1988-1993. Luokanopettajan erikoistumisopinnot Helsingin Opettajakorkeakoulussa vuosina 1969-1970.
- ▶ **Musiikkiopinnot:** Useita musiikkikursseja koulumusiikin alalla Suomessa ja Unkarissa. Yliopistollisia arvosanoja kasvatustieteessä ja teologiassa. Useita vienankarjalan kursseja Suomessa ja Venäjän Karjalassa.
- ▶ **Yli 20 julkaistua kirjaa:** Kirjoja voi tilata sähköpostilla: veikko.huotarinen@pp.inet.fi tai 040 5946799

Veikko Huotarisella on paljon hiljaista tietoa ja ehtymätön tarinavarasto karjalaisesta kulttuurista molemmin puolin rajaa. Ortodoksinen uskonto kulkee arjessa mukana.

Kuivajärveltä lauloi meille itkuvirsiä ja runoja. **Moarie-täti** sanoi usein, kun lauloin pirtissä liian kovaa: ”Elä poikani, korvih koskou, laula hil’lempäh.”

Karjalaisten juurien etsintä Vienassa on antanut Huotariselle virikkeitä kirjoittamiseen. Hän on tehnyt lukemattomia matkoja Vianaan yksin ja vaimonsa Anjan kanssa. Yhdessä he tekivät siellä myös paljon hyväntekeväisyyttä.

Veikko Huotarista huolestuttaa nykyisessä Vienan Karjalassa säälimätön uniikin luonnon riisto, köyhän kansan kohtalo, teiden kurjuus ja rappeutuvat kylät.

– En voi lakata ihmettelemästä noiden

heitteille jätettyjen ihmisten kestävyyttä ja urhoollisuutta. Olen tavannut matkoillani siellä satoja lämminsydämiä ja vieraanvaraisia ihmisiä. Meitä on pidetty siellä vieraana kuin perheenjäseniä.

Veikko Huotarisella on paljon niin sanottua hiljaista tietoa ja ehtymätön tarinavarasto karjalaisesta kulttuurista molemmin puolin rajaa. Hänellä on myös paljon sydämen sivistystä, kuten kuuluukin olla entisellä opettajalla. Ortodoksinen uskonto kulkee arjessa mukana.

– Nyt vain soudan, kalastan, hakkaan halkoja ja lämmitän saunaa. Vasta sain lei-

kattua orapihlaja-aidan ja se oli minulle melkoinen urakka helteellä. Välillä piipahdan eri taidetilaisuuksissa, milloin Joensuuissa milloin Kuhmossa. Opettajavuosiinani haaveilin kirjailijan urasta. Vasta eläkeläisenä innostuin kirjoittamaan vapauduttuani työn paineista. Lukijoiltani olen saanut hyvin paljon myönteistä palautetta. Tuo kaikki on innostanut jatkamaan matkaa kirjoittajan ohdakkeisella polulla. Saa nähdä, vieläkö taivas antaa intoa ja inspiraatiota, Huotarinen huokaa.

ULLA KORKATSU
Teksti ja kuva

KYSELY

Poliitikot tuntevat karjalan kielen heikosti

Vasemmistoliitto, vihreät, kristillisdemokraatit, perussuomalaiset ja siniset kannattavat aseman parantamista.

Karjalan kieli on Suomessa koto-peräinen kieli, jota on puhuttu maassa yhtä kauan kuin suomeakin. Nykyään karjalankielisen yhteisön koko on noin 30 000 henkeä, joista 11 000 osaa kieltä hyvin ja 5 000 käyttää sitä päivittäin. Tästä huolimatta karjalan kielellä ei ole mitään virallista asemaa, siinä missä suomen, ruotsin, saamen kielten ja romanin asema on turvattu jo perustuslaissa, ja määritellään tarkemmin muussa lainsäädännössä.

Tämä epäkohta tulisi korjata, ja sen takia tein kevään eduskuntavaalien alla selvityksen ehdokkaiden suhtautumisesta asiaan. Kansanedustajat ovat niitä, joilla on valta vaikuttaa asiaan. Siksi halusin tietää, minkälaisia ajatuksia heillä karjalan kieleen liittyen on.

HANNE SALONEN / EDUSKUNTA

Lähetin kaikille Manner-Suomen ehdokkaille sähköpostitse viestin, jossa selitin perustiedot karjalan kielestä ja kysyin heidän kantojaan kolmeen konkreettiseen toimenpiteeseen karjalan kielen aseman parantamiseksi. Nämä toimet ovat perustuslaillinen asema, erillinen karjalan kielilaki ja elvytysohjelma, jolle valtio takaa riittävän ja vakaan rahoituksen.

Kyselyn vastausprosentti oli 13, mikä tällaisella otoskoolla riittää osoittamaan yleisiä linjoja asian suhteen. Suurimmat erot vastauksissa oli puolueiden sisällä, mutta niiden välillä oli myös selviä eroja, ja eduskuntapuolueet jakautuivat suhtautumisessaan siististi kahteen ryhmään.

Vasemmistoliitto, vihreät, kristillisdemokraatit, perussuomalaiset ja vaaleissa

Kyselyn mukaan karjalan kieli ja siihen liittyvät kysymykset ovat suomalaisille poliitikoille yhä sängen tuntemattomia eikä kielen aseman parantamista pidetä erityisen tärkeänä.

eduskunnasta pudonnut Sininen tulevaisuus kannattavat selvästi karjalan kielen aseman parantamista. Ne ovat myös ottaneet kielen puolesta puolueina kantaa. SDP, keskusta, RKP ja kokoomus taas eivät ole ottaneet asiaan kantaa, ja niiden ehdokkaat suhtautuivat asiaan varauksellisemmin.

Vastauksista kävi myös ilmi, että yleisesti ottaen ehdokkaat eivät tunteneet aihetta kovinkaan hyvin. 21,8 prosenttia vastauksista sisälsi virheellistä tietoa karjalan kieleen ja karjalaisuuteen liittyen. Yleensä tämä tarkoitti sitä, että karjalan kielestä puhuttiin suomen murteena, tai että karjalan kieli yhdistettiin muuten suomenkieliseen Karjalaan. Tätä merkittävästi suuremmallakin osalla voi olla tällaisia käsityksiä.

Valtaosa vastauksista oli hyvin lyhyitä, eikä niissä puhuttu karjalan kielestä tarkemmin niin, että tällaiset käsitykset olisivat tulleet esille. Moni myös myönsi avoimesti, että asia on heille tuntematon, tai että he kuuluivat siitä ensimmäistä kertaa.

Monet ehdokkaista eivät myöskään pitäneet karjalan kielen aseman parantamista erityisen tärkeänä. Moni esimerkiksi sanoi, että perustuslain muuttaminen on liian raskas tai suuri toimenpide tällaista asiaa varten, tai ettei erilliselle lailliselle asemalle ole tarvetta. Kun ottaa huomioon, että karjalan kieli on äärimmäisen uhanalainen kotoperäinen kieli, ja että muilla vastaavilla kielillä tällainen asema on, on tällainen varautuneisuus vakava asia.

Vastauksista näkyy, että karjalan kieli ja siihen liittyvät kysymykset ovat suomalaisille yhä sängen tuntemattomia, ja ettei kielen aseman parantamista pidetä erityisen tärkeänä. Nämä kaksi asiaa ovat myös yhteydessä toisiinsa. Jos henkilö ei tiedä asiasta juuri mitään, ei hän todennäköisemmin osaa pitää sitä myöskään tärkeänä. Karjalan kielen säilymisen kannalta olisikin tärkeää, että yleistä tietoisuutta asian suhteen saataisiin parannettua merkittävästi.

TUOMO KONDIE
Karjalan kieliaktivisti

Uhtualaisjuurinen Jorma Arhippainen täytti kesäkuun alussa 70 vuotta.

Jorma Arhippainen täytti 70 vuotta

Filosofian tohtori **Jorma Arhippainen** täytti 70 vuotta 6. kesäkuuta Oulussa. Hän on syntynyt Martinniemenellä ja käynyt koulunsa Haukiputaalla. Tohtoriksi hän väitteli Oulun yliopistossa vuonna 1987 luonnontieteellisessä tiedekunnassa Matematiikan laitoksella funktioteorian alaan liittyvästä aiheesta. Hän toimi pitkään matematiikan opetus- ja tutkimustöissä Oulun yliopistossa.

Jorma Arhippainen on myös Oulun yliopiston Matematiikan laitoksen funktioteorian dosentti. Hän on toiminut luennoitsijana myös monissa matematiikan alaan liittyvissä konferensseissa eri puolilla maailmaa.

Jorman isä **Heikki Arhippainen** syntyi Uhtuan Lamminpohjassa ja tuli sieltä perheensä mukana pakolaisena Suomeen vuonna 1922, aluksi Kajaaniin ja sieltä myöhemmin Martinniemeen. Jorman äiti **Liisa Arhippainen** syntyi Nivalassa.

Heikki Arhippaisen kotitalo Lamminpohjassa oli nimeltään Makariela, joka oli vanhoja Pällijeffien taloja. Talo oli saanut nimensä **Makar Ivanovits Pällijeffin** mukaan. Heikki Arhippaisen isoisä oli **Arhippa Bogdanoff** ja hänen puolisonsa oli **Feodora Ivanovna o.s. Tihanova, Riikon Huotar in Iivanan** tytär.

Arhippa Bogdanoffin isä oli **Vaassila Teronpoika Hännini**, uhtualainen runonlaulaja, joka oli toiminut laukkukauppiaanakin miehuutensa päivinä. Arhipan äiti oli **Matrona Makarovna o.s. Pällijeff**.

Syntymäpäiväänsä Jorma Arhippainen vietti kotonaan perheensä parissa Oulussa.

PENTTI ARHIPPAINEN

Ruotsissa asuva Eila Pöllänen on tehnyt karjalankielistä musiikkia pitkään ja sinnikkäästi.

MUSIIKKI

Eila Pöllänen elvyttää karjalaa valtavirrasta poikkeavalla musiikilla

Eila Pöllänen: Hierun tulet - The Lights of a Village (EECD5-2019)

Tukholman seudulla asuva **Eila Pöllänen** on tehnyt laulemapohjaista musiikkia ainakin 1990-luvulta lähtien, jolloin kuulin häntä ensimmäisen kerran ruotsinsuomalaisen trubaduuri kilpailun voittajana. Vuonna 2003 ilmestyi ensimmäinen karjalankielinen cd, *Eila & Elin: Enzikukkaine - The first flower*.

Nimenomaan albumeilla karjalankielisyys ja Karjala-teemat ovat olleet siitä lähtien esillä. Lisäksi Eila ja hänen tyttärensä **Elin** ovat esiintyneet live-konserteissa ja muun muassa ruotsinsuomalaisella Musalistalla useamman kerran. Nyt ilmestynyt *Hierun tulet* on Eilan viides cd-levy. Aiemmat on tehty tyttärensä kanssa nimellä Eila ja Elin, ja nytkin Elin on viuluineen ja taustalauluineen mukana, mutta levy on kokonaan Eilan nimissä.

Monista muista karjalan kielellä levyttäneistä artisteista poiketen Eila on säveltänyt suurimman osan tuotantoaan eikä tuttuja karjalaisia kansanlauluja ole mukana ollenkaan. Tällä levyllä sanoitukset ovat tunnettujen karjalankielisten runoilijoiden tekemiä: **Zinaida Dubinina**, **Aleksandr Volkov**, **Vladimir Brendojev** sekä **Leo Makkonen** (Arkkipiispa Leo) ovat kukin 2-3 kappaaleen tekstittäjinä. Mukana ovat

myös **Ivan Savin**, **Tatjana Baranova** sekä myös kaksi suomenkielistä laulelmaa **Valto Saran** ja **Eeva Kilven** teksteihin.

Mottona levyllä on Dubininan lause: ”Karjalan kylän valot ovat kuin maailma. Kun yhden kylän valot sammuvat, on maailmamme pimeämpi.” Menetystä henkivät myös Arkkipiispa Leolta valitut tekstit: ”Toiset korjaavat nyt omenapuittemme sadon Laatokan rannoilla.”

Tällä levyllä on aiempia monipuolisempi musiikillinen anti. Mukana on edelleen

Eilan akustinen kitarasäestys sekä muutamassa kappaleessa Elinin viulu. Mutta myös **Mathias Zachrissonin** luomat laajahkot ja nykyaikaiset äänivallit kolmessa kappaleessa. Kaipausta henkivät kappaleet eivät ole synkkiä sävyiltään.

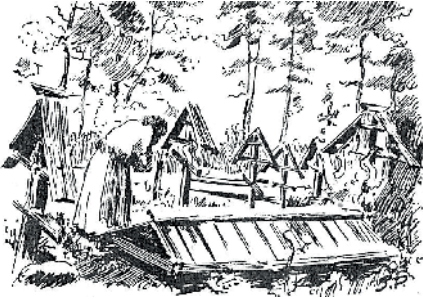
Eila Pöllänen laulaa teatraalisesti ja hänen sävellyksensä ovat musikaalisessa mielessä valtavirrasta poikkeavia chansoneita. Soinnutukset mielenkiintoisia ja sävelmissä on aina jokin yllättävä elementti. Merkittävää on, että Ruotsissa asuva Eila Pöllänen on tehnyt karjalankielistä musiikkia niin pitkään ja sinnikkäästi. Hän on käytännössä aloittanut karjalan kielen elvyttämisen omaa musiikkia säveltämällä ja äänittämällä jo ennen kuin (muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta) karjalankieliset ovat tehneet sitä Suomessa tai Venäjän Karjalassa.

Ruotsissa asuvalle monikulttuurisuus on itsestäänselvyys, ja vähemmistökielen arvon näkee lahden takaa selvemmin.

PEKKA SUUTARI

Suomen ortodoksinaisten edelläkävijä Seni Haapimaa

Helsingin ortodoksisessa seurakunnassa uskonnonopettajana vuosina 1957–1998 toiminut lehtori **Seni Haapimaa** siirtyi rauhassa tuonilmaisiin kotonaan Ruoholahdessa 11.3.2019. Hän oli syntynyt 20.1.1935 Impilahden Pitkärannassa.

Jo ennen opettajan tehtäviä Haapimaa osallistui aktiivisesti seurakunnan nuorisotyöhön toimien myös itse usean harastuskerhon vetäjänä.

Suoritettuaan vuonna 1976 teologian loppututkinnon Kuopion pappisseminaarissa hän jatkoi vielä Helsingin yliopistossa kasvatustieteellisiä aineopintoja sekä aukultoi ortodoksisessa uskonnossa. Myöhemmin hän täydensi opintojaan vuosina 1980–1981 mm. *Westhill College*'ssa Birminghamsissä.

Työnsä ohella Haapimaa oli ensimmäisiä ortodoksinaisia, jotka edustivat Suomen ortodoksista kirkkoa eri kansainvälisissä järjestöissä. Hän toimi mm. Syndesmoksen hallituksen ensimmäisenä naisjäsenenä, Euroopan ekumeenisessa nuorisoneuvostossa (EYCE) kuin myös Suomen ekumeenisessa neuvostossa ensin ekumeenisten työleirien ja sittemmin uskonnonopetustyön jaostossa.

Seni Haapimaa oli järjestämässä maailman ortodoksinaisten 1. kansainvälistä konferenssia Romaniassa vuonna 1976 kuin myös ortodoksisten uskonnonopettajien kansainvälisiä konferensseja niin Suomessa kuin ulkomailla.

Lukuisilla stipendimatkoillaan hän tutustui naisten asemaan niin lähi-idän ortodoksikirkkoissa kuin Etiopian koptikirkossa. Haapimaa oli edustajana muun muassa Kirkkojen Maailmanneuvoston nuorten kokouksessa Lausannessa ja ortodoksinaisten kokouksessa New Delhissä. Hän

Opettaja Seni Haapimaa oli syvälinen ja harras rukouksen ihminen, jolle ei ollut koskaan vierasta myöskään terävä ja älykäs huumorin käyttö. Kuva: Vesa Takala/Ikonifoto Ky

osallistui myös KMN:n naisprojektiin Afrikassa Beninin tasavallassa.

Kreikka, sen luostarit ja niiden jumalanpalveluselämä olivat myös Seni Haapimaan erityisen kiinnostuksen kohteita. Hän viettikin opiskeluaikanaan mm. koko kesän Patmoksen Evangelismos-luostarissa ja vieraili sittemmin vuosittain tuon luostarin filiaalissa ja orpokodissa Rodoksella ja muualla Kreikassa.

Haapimaa oli syvälinen ja harras rukouksen ihminen, jolle ei ollut koskaan vierasta myöskään terävä ja älykäs huumorin käyttö. Raja-karjalaisista kulttuuri- ja sukuperinteistä aina vankasti kiinnipitä-

neen Haapimaan ystäväpiiriin kuului myös niin piispoja, pappeja, luostarisisaria kuin -veljiäkin ympäri maailman ja yli kirkkokuntien rajojen. Vanhoihin oppilaihinsakin hän piti yhteyttä aina kuolemaansa asti ja ideoi vielä eläkevuosinaan opetusmateriaalia alle kouluikäisille.

Seni Haapimaa siunattiin haudan lepoon Akatistoksen Helsingin Pyhän profeetta Eliaan kirkossa 6.4.2019 omaisten, lukuisan papiston ja ystäväjoukon saatamana.

INKERI HERRANEN, USA
MITRO REPO

Kirjoittajat ovat Seni Haapimaan pitkäaikaisia ystäviä.

UUTISIA

Castrénin seura palkitsi kääntäjä Olga Karlovan

Vuokkiniemessä syntynyt ja Joensuussa asuva **Olga Karlova** on saanut M. A. Castrénin seuran vuoden 2018 pääpalkinnon suomen kielestä äidinkielelleen vienkärjalaksi kääntämistään lastenrunoista, -lauluista ja pikku kertomuksista, joita hän on käyttänyt opetuksessaan Vuokkiniemen kesäkursseilla ja Vieljärven kielipesässä Karjalan tasavallassa.

Hän on kääntänyt mm. **Hannele Huovin**, **Eppu Nuotion** ja **Tittamari Marttisen** runoja. Olga Karlovan käännökset myötäilevät taidokkaasti alkuperäistekstien tyyliä. Erityisen tarkasti hän on onnistunut tavoittamaan lasten maailman, sanoilla leikkimisen ja sen tuoman ilon ja oppimisen maailman. Käännökset on julkaistu vuonna 2018 Karjalan Kielen Seuran verkkokirjastossa.

– Syvä kumarrus miun vanhemmilla ta koko kotikyläni Vuokkiniemen kylövehellä, kenen varassa oli miun lapsuusajan kärjalan kielen taito. Siitä ei sua olla mainiččomatta Petroskoin yliopiston kärjalan kielen laitoksen antamaa oppie. Sain syvie tietoja miän suomalais-ugrilaisista kielistä ta samaten opassusvuosina lujeni tunto, jotta olen kärjalaini, hän kiitteli palkinnon saatuaan.

– Ka kaikesta tärkein ihmini tässä koko hommassa on ollut miun poikani **Miitrei**. Hänen syntymyä myöten kärjalan kieli on myöstyn pereheni arkielokseh. Sillä nyt joka päivä pakajamma. Miitreissä on väkie. Pojalla oli vain muutoma kuukausi ikyä, kun hiän oli suanun mamman kiäntämäh loruja, leikkijä ta lauluja kärjalaksi. Ta nyt hiän jo iče niitä suattau ta malttau luke.

Kääntäjä, jatko-opiskelija ja opettaja Olga Karlova (s. 1977) on valmistunut Petroskoin yliopistosta ja tekee parhaillaan väitöskirjaansa Helsingin yliopistossa.

Olga Karlova sai M. A. Castrénin seuran pääpalkinnon, joka on 1500 euron suuruinen.

Aleksandr eli Santeri Jeremejev on kotoisin Jyrkilästä, joka on hänelle rakas paikka nykyisinkin.

Jeremejev ryhtyi johtamaan Karjalan Rahvahan liittoa

Kansalaisjärjestö Karjalan Rahvahan liitto on saanut uuden johtajan. Puheenjohtajaksi valittiin 19. toukokuuta **Santeri Jeremejev**, joka työskenteli 22 vuotta Karjalan televisio- ja radioyhtiön kansalliskielisen toimituksen johtajana.

Karjalan Rahvahan liiton jäsenet ovat vakuuttuneita, että johtajan kokemus auttaa Jeremejevia hänen uudessa tehtävässään.

Santeri Jeremejev kertoi suunnitelmistaan ja ideoistaan uudelle hallitukselle sen ensimmäisessä kokouksessa toukokuun lopussa.

Karjalan Rahvahan liitto täytti 30 vuot-

ta 25. toukokuuta ja juhlii pyöreitä vuosiaan 24. lokakuuta yhdessä muiden saman ikäisten järjestöjen kanssa. KRL:n perustehtävänä on karjalan kielen ja kulttuurin säilyttäminen ja kehittäminen. Liittoon kuuluu noin 150 jäsentä.

Toimittaja **Natalja Vorobei** toimi KRL:n johtajana kuusi vuotta. Lähes koko hallitus vaihtui toukokuun kokouksessa.

Puheenjohtaja Aleksandr Jeremejevin lisäksi hallituksessa työskentelevät **Irina Palatina**, **Natalja Leontjeva**, **Sergei Minvalejev**, **Svetlana Kondratjeva**, **Aleksandra Solovjova** ja **Valentina Mironova**.

Niina Hämäläinen valittiin johtajaksi Kalevalaseuraan

Kalevalaseura-säätiön hallitus on valinnut FT **Niina Hämäläisen** toiminnanjohtajaksi 1.9.2019 alkaen 42 hakan joukosta.

Säätiön nykyinen toiminnanjohtaja FT **Ulla Piela** jää eläkkeelle vuoden vaihteessa. Siihen asti Hämäläinen toimii hänen rinnallaan.

Kalevalaseuran mukaan Niina Hämäläisen, 45, koulutus ja työkokemus antavat hyvät valmiudet toiminnanjohtajan tehtävään. Hän on ollut vetämässä SKS:n ja Alfred Kordelinin säätiön rahoittamaa hanketta Avoin Kalevala.

Filosofian tohtori Niina Hämäläinen aloittaa Kalevalaseuran toiminnanjohtajana syyskuun alussa.

Ensiapukurssi koulutti lisää auttajia Uhtualle

Suomessa toimiva Uhtua-Seura ry järjesti 27. huhtikuuta yhdessä Kuhmon SPR:n kanssa ensiapukurssin Vienan Karjalasta saapuneelle aikuisryhmälle.

Kurssin aikana käytiin kouluttajien **Päivi Pohjolan** ja **Juha Tervon** johdolla lävitse SPR:n ensiapukoulutusohjelmia monipuolisesti ja käytännön harjoitteiden avulla **Alpo Karppisen** isännöimissä Kuhmon SPR:n koulutustiloissa.

Kursseille osallistui 11 henkilöä, naisia ja miehiä, jotka edustivat Kalevalan piirin alueen koulujen ja päiväkotien opettajia, Kalevalatalon, Kalevala-Teatterin ja Kalevala-Kuoron jäseniä sekä niissä toimi-

via henkilöitä. Koulutettavat saivat kaikki hätäensiapukoulutuksen ja SPR:n kortin suorituksesta.

Ryhmien kokoamisesta vastasi Uhtua-Seuran Kalevalassa toimivan sisarseuran puheenjohtaja **Valentina Kovalenko**. Uhtua-seura on perustettu vuonna 2000 Kalevalassa.

Ensiaputaitojen merkitys vienalaisille, kansalaistaitona, korostuu kun ajatellaan vaikka suomalaisten matkailijoiden ympärivuotista ja aktiivista liikkumista Vienan Karjalassa.

Alue on harvaan asuttua ja tietoliikenneyhteydet toimivat vaihtelevasti, oikean

avun tarvetta on ollut ja tulee olemaan jatkossakin. Nämä ensiaputaidot mitä koulutettavat saavat, miten ensiapua voi ja pitää antaa, hyödyntävät arjessa heitä itseään ja paikallista väestöä, joka päivä.

Ensimmäinen vastaanlainen ensiapukurssi toteutettiin keväällä 2013, yhteistyössä SPR:n Kuhmon osaston ja Uhtua-Seuran sekä Uhtua-seuran kanssa. Siitä lähtien niitä on järjestetty lähes vuosittain, jopa kaksikin samana vuonna. Uhtua-Seura ry maksaa ryhmien koulutuksen, ruokailut, majoitukset (kaksi yöpymistä) ja tukee Kuhmoon saapuneita kurssilaisia pienellä matka-avustuksella.

UUTISIA

Karjala korjaa pääteitään kesän ajan lokakuuhun asti

Tietyt alkoivat Karjalassa toukokuun toisella viikolla ja viimeiset tiet päällystetään lokakuussa.

Isoimmat päällystystyöt tehdään Äänisenrannan, Kontupohjan ja Suojärven piireissä. Lisäksi teitä päällystetään Segežan, Karhumäen ja Pitkärannan piireissä.

Kesän 2019 suurimmat tieurakat ovat päällystystyöt Šuiskaja–Hirvasja Petroskoi–Suojärvi-tieosuuksilla. Myös Laatokan pohjoisrantaa pitkin kulkevaa maisematietä numero A-121 päällystetään.

Uhtuan historiasta kootaan uutta nettisivustoa

Uhtua-seuran piirissä on alkanut uusi projekti, joka kokoaa yhteen Uhtuan historian.

Parhailaan on meneillään aineiston keruu- ja kirjoittamisvaihe. Työhön on lupautunut jo useita historiaa tuntevia. Tavoitteena on myöhemmin julkaista internetissä sivusto, jolla kirjoitukset ovat yleisön luettavissa.

Projektin on käynnistänyt **Sari Karjalainen**, joka ottaa viestejä vastaan osoitteessa sari.heimonen@gmail.com.

Kirjoittajia on kutsuttu mukaan niin Suomesta kuin Karjalan tasavallastakin. Kirjoitusten lisäksi kerätään vanhoja valokuvia Uhtuasta ja uhtualaisista suvuista, perheistä ja henkilöistä.

Uhtuan eli nykyisen Kalevalan kirjoitettu historia alkaa Lapin pogostan valvontakirjasta vuodelta 1597. Siinä paikkakunta mainitaan ensimmäisen kerran.

Nykyisin Uhtualla on noin 4 000 asukasta ja koko Kalevalan piirissä noin 8 000.

Tämä punkki tarttui vaatteisiin Pitkärannan piirissä toukokuussa, mutta litistyi lusikan alle.

Punkkihavainnot lisääntyivät Karjalassa kesän alussa

Karjalan tasavaltaan kesällä matkustavien kannattaa muistaa punkit eli puutiaiset ja varautua niitä vastaan. Puutiaiset ovat leviittäytyneet yhä laajemmille alueille.

Punkit ovat aktiivisimmillaan alkukesästä. Niitä havaittiin runsaasti Petroskoissa sekä Sortavalan, Kontupohjan, Lahdenpohjan, Karhumäen, Aunuksen, Äänisenrannan, Prääsän, Pitkärannan, Puudosin ja Suojärven piireissä.

Vain muutamassa pohjoisessa tasavallan

piirissä puutiaishavainnot olivat harvinaisia.

Petroskoin puistoja ja viheralueita alettiin jo huhtikuussa käsitellä akaridilla eli punkkimyrkyllä. Maaseutuluonnossa liikkujat voivat torjua puremia vaatetuksellaan, mutta myös torjuntakemikaaleja on kau-poissa myytävänä.

Kannattaa pukea vaaleat, pitkähihaiset ja -lahkeiset vaatteet sekä kumisaappaat.

Ulkoilun jälkeen on hyvä tehdä keho-tarkastus.

Ruskealan oopperafestivaali nyt kolmipäiväsenä

Oopperafestivaali Ruskeala Symphony järjestetään tänä kesänä kolmipäiväisenä 9.–11. elokuuta. Viime vuonna kävijäennätysensä tehnyt festivaali pidetään Ruskealan marmoripuistossa kolmannen kerran. Kävijämäärä on kasvanut vajaasta 2 700 kävijästä yli 6 000 vieraaseen.

Ensimmäinen festivaali järjestettiin vuonna 2017, jolloin festivaali oli yksipäiväinen. Viime vuonna se muuttui kaksipäiväiseksi ja nyt kolmipäiväiseksi. Viime vuonna festivaali järjestettiin 24. ja 25. elokuuta. Elokuun lopun vaihtelevan sään takia festivaalin ajankohta on siirtynyt muutamana viikon aikaisemmaksi.

Tapahtuman erilaisia tilaisuuksia jär-

jestetään eri näyttämöillä. Festivaalin avaa 9. elokuuta iltakonsertti *Englantilainen yö*. Vieraat Iso-Britanniasta yhdessä Karjalan filharmonian sinfoniaorkesterin kanssa esittävät 1960–1970-lukujen rockhittejä.

Keskimmäisen päivän monipuolisessa ohjelmassa kuullaan maailman klassikoita, aarioita suosituista oopperoista, itämaiden sävelmiä ja suosittua elokuvamusiikkia. Filharmonian sinfoniaorkesteri soittaa **Georg Friedrich Händelin** *Vesimusiikki*-sarjan seisoen lautalla järven keskellä marmorilouhoksessa. Italialaisessa louhoksessa armenialaiset muusikot esittävät musiikkia kansallissoittimilla.

Kolmas päivä omistetaan lapsiperheille.

HALLITUKSEN UUTISET

Kurssi opastaa sukututkimukseen

Kiinnostus sukututkimukseen vain lisääntyy. Maaliskuussa Helsingissä järjestetty vieraalaisten sukujen tutkimuskurssi veti osallistujia Keski-Eurooppaa, Kuusamoja ja Naantalia myöten. Sama kiinnostus nähtiin vahvasti myös tämänvuotisilla Heimopäivillä, jossa sekä geneettisen sukututkimuksen että perinteisen sukututkimuksen klinikoilla oli kummassakin viitisenkymmentä osallistujaa.

Karjalan Sivistysseura järjestää elokuussa Helsingissä Kalliolan Kansanopistolla, Sturenkatu 11, kurssin aunuksenkarjalaisesta ja rajakarjalaisesta sukututkimuksesta.

Kurssin vetää pitkään rajakarjalaisia sukuja tutkinut **Santeri Palviainen**, joka johdattaa kurssilaiset rajakarjalaiseen ja aunuksenkarjalaiseen sukututkimukseen viikonloppuna 24.–25.8.2019 klo 10–16.

Suomen Raja-Karjala ja Venäjän Aunuksen Karjala jakoivat perinteisesti saman kulttuuripiirin: ympäristö on karjalankielinen ja uskonto on ortodoksinen. 1920-luvulle asti muuttoliike työn ja avioliittojen myötä oli aktiivista: rajakarjalaisilla ja aunukselaisilla suvuilla on usein juuria molemmin puolin rajaa. Tämä luo ainutlaatuisen haasteen alueiden sukujen tutkimukselle.

Kurssilla tutustutaan kummankin

alueen sukututkimuksen toisaalta yhteisiin piirteisiin ja toisaalta omiin erityispiirteisiin.

Keskeisellä sijalla on syventyminen ortodoksisen sukututkimukseen ja sen lähdemateriaaleihin, materiaalien saatuuteen ja käyttöön. Samoin tutustutaan alueiden historiaan ja siihen, minkälaisia sukututkimuksellista materiaalia on olemassa historian eri vaiheista eri aikoina.

Kurssien tavoitteena on, että osallistujat pystyisi aloittamaan sukututkimuksen ja oma-aloitteisesti perehtymään erilaisiin sukututkimuslähteisiin ja tuottamaan omaa sukututkimusta apuneuvoja käyttäen.

Kurssit sopivat sekä sukututkimusta aloitteleville että edistyneemmille. Kurssilaisilta ei edellytetä venäjän taitoa tai venäläisten kirjainten tuntemusta.

Sukututkimusklänikka keräsi runsaasti kuulijoita kevään heimoviikonloppuna Jyväskylässä.

Sukututkimuksen kurssi

► **Tiedustelut:** suvut@karjalansivistysseura.fi.

► **Ilmoittautuminen**

19.8.2019 mennessä: toimisto@karjalansivistysseura.fi tai puhelimitse 050 5055 531 (ma-to 10–15).

► **Kurssin hinta:** 50 euroa.

► **Tietoa sukututkimuksesta:**

[www.karjalansivistysseura.fi/suvut/Karjalan Sivistysseuran Sampo-tietokanta](http://www.karjalansivistysseura.fi/suvut/Karjalan_Sivistysseuran_Sampo-tietokanta)

www.karjalansivistysseura.fi/tarinat/sampo-tietokanta/

TIETONIEKKA

Tunnetko Karjalan kylät ja kaupungit?

1. Mikä on Suomussalmen ystävyyskunta Vienan Karjalassa?

- Kostamus.
- Uhtua eli Kalevala.
- Pääjärvi.

2. Mitä paikkakuntaa on kutsuttu Karjalan Venetsiaksi?

- Paanajärvi.
- Kiestinki.
- Jyskjärvi.

3. Mikä karjalaiskylä tunnetaan tsärkästään?

- Vuokkiniemi.
- Tunkua.
- Suuriselkä.

4. Mille paikalle on annettu nimitys Pohjolan Athos?

- Konevitsan luostari.
- Vasojärven luostari.
- Laatokan Valamo.

5. Missä kaupungissa pidetään vuosittain pakkasukkojen kilpailut?

- Aunus.
- Kostamus.
- Vienan Kemi.

6. Missä karjalaiskylässä on kerrottu vedenneitojen asustelevan?

- Venejärvi.
- Vuonninen.
- Latvajärvi.

7. Mistä Pistojoeki saa alkunsa?

- Kuusamosta.
- Kiestingistä.
- Laitasalmesta.

8. Missä joessa ovat kosket Kintismä, Usma, Vääräkoski ja Putkuo?

- Tollonjoessa.
- Kemijoessa.
- Jänisjoessa.

1.b, 2.c, 3.a, 4.c, 5.a, 6.b, 7.a, 8.b.

Tietoniekan vastaukset:

LAUKUNKANTAJAT

KESÄKUU 2019

Etninen stressi helpottuu tutkiessa

Olga Iljuha on Karjalan tiedekeskuksen Kielen, kirjallisuuden ja historian instituutin johtaja, lähtöisin Vologdan alueelta. Hän on opiskellut Petroskoin yliopistossa historiaa ja suorittanut jatko-opinnot Pietarissa. Ennen siirtymistään tiedekeskukseen hän opetti kaksi vuotta historiaa Segezassa.

Natalia Pellinen toimii tiedekeskuksessa nuorempana tutkijana, kotoisin Kostamuksesta. Nataliassa virtaa isänsä puolelta itämerensuomalaista verta: isoisä oli inkerinsuomalainen ja isoäiti on karjalainen, kotoisin Suvi Suurijärven kylästä, joka alueellisesti kuuluisi nykyisin Louhen piiriin. Natalian lapsuudessa hänen isoisänsä eli Ukko puhui karjalaa.

Natalia on opiskellut Petroskoin valtion yliopiston itämerensuomalaisten kielten ja kulttuurin tiedekunnassa karjalan ja suomen osastolla.

EKL Teillä on jo monien vuosien kokemus Karjalaan liittyvästä tutkimuksesta, olette molemmat tehneet käytännössä koko työuranne tiedekeskuksen palveluksessa. Vuosiinne tutkimuksen parissa sisältyy varmaankin monia kiinnostavia tutkimuksenkohteita.

OI Osallistuin 1990-luvulla tehtyyn tutkimukseen, jonka aiheena oli Kostamuksen historia. Kiinnostuin silloin Vienen Karjalasta. Myöhemmin tutkin alueen koulutuksen historiaa, karjalaisia talonpoikaisnaisia sekä perheen ja lapsuuden historiaa ajanjaksolla, joka kattaa 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun. Aiheet osoittautuivat todella kiinnostaviksi. Suomen Kansallisarkistosta materiaaleja etsiessäni tutustuin Karjalan historian tutkijan **Marina Vituhnovskajan** neuvosta **Paavo Ahavan** ainutlaatuisiin arkistokokoelmiin.

EKL Ajallisesti Olga sinun tutkimuksesi ovat kohdistuneet karjalaisten kansallisen heräämisen aikaan.

OI Tutkin karjalaisten kyläkoulujen piirteitä aikana, jolloin venäläinen koululaitos tuli Karjalan syrjäkyläin. Karjalaista kulttuuria tutkiessani selvitin, että Karjalan kylissä oli erityinen kasvatusmenetelmä. Karjalaiset kasvatusmenetelmät erosivat venäläisestä kansanpedagogiikasta monessa suhteessa. Kasvatus oli demokraattisempaa, ei ollut tapana lyödä, pakkota tai rangaista lasta. Nuorten kohdalla kasvatusmenetelmät olivat ankarammat. Havaitsin, että mitä pohjoisemmaksi mennään, sitä enemmän lapsilla oli vapauksia. Pohjoisempaan elanto oli saatava luonnosta, metsästyksestä ja kalastuksesta, ja siinä onnistuminen vaati luovuutta ja aloitteellisuutta, kykyä selvittää yksin luonnossa. Etelässä ihmistä ruokki maa, ja maanviljely vaatii enemmän kurinalaisuutta. Kylvöt ja sadonkorjuu ovat ajankohtiin sidottuja.

Viime vuosina olen tutkinut Karjalassa käytettyjä

oppikirjoja. Pyrin erityisesti perehtymään aapisiin, jotka ovat merkittäviä ensimmäisiä oppikirjoja jokaisen ihmisen elämässä. Näkemykseni mukaan ne muokkaavat ideologiaa ja kulttuurisia stereotyyppioita. Tutkin myös neuvostoajan lapsiin suunnattuja propagandamateriaaleja. Pyrin ymmärtämään niitä propagandan keinoja, jotka muokkasivat neuvostolapsista muukalaisvastaisia. Tämä on minulle erityisen jännittävää, olenhan itsekin neuvostoajan kasvatti.

Neuvostoliittolaiset pedagogit kehittivät keinoja, joilla vaikuttaa lapsiin. Tällaisia ovat esimerkiksi lelut ja kirjat. Debatteja käytiin neuvostonuken ulkonäöstä: se ei saanut olla porvarin näköinen, nukella tuli olla tanakka kansallinen ruumiinrakenne ja iloiset, elämäniloa tuikkivat silmät. Pulleat huulet eivät sopineet neuvostoliittolaisen nukan ulkonäköön. Malli oli teoreettisesti ja pedagogisesti tarkkaan ajateltu, mutta valmistus ei onnistunut loppuun saakka. Idealin mukainen nukke oli ongelmallinen teknologian kannalta, sopivia materiaaleja oli vaikea saada. Ulkonäöltään porvarilliset nukket olivat kiinnostavampia ja löysivät tiensä kielloista huolimatta Neuvostoliittoon toisen maailmansodan jälkeen lännestä kotiin palaavien sotilaiden mukana.

NP Minun tutkimukseni kohteena on lapsuuden kielellinen maailmankuva karjalan kielessä. Löydän kehtolauluista, sananpolvista, loitsuista ja kielinäytteistä sellaisia lapsen liittyviä sanoja ja kielikuvia, joiden kautta tulee näkyviin aikuisten suhtautuminen lapseen, rituaalien ja perinteen rooli pienen ihmisen kasvattamisessa, häneen kohdistuva vanhempien huoli ja halu suojata vahingollisilta hengiltä.

Lapsen ruumiiseen ja ympäröivään maailmaan liittyvä sanasto on hyvin mielenkiintoinen. Lapsen ensimmäistä tukkaa, joka tavallisesti on pehmeä ja hentoinen, nimitetään ”liemeneksi”. Tämä sana siirtyi lampaanhoitoon liittyvästä sanastosta, jossa ”liemen” tarkoittaa ensimmäisestä keritsemisestä saatua villaa. Kuopuksen suhteen karjalaiset käyttävät leikillistä sanaa ”pahnanpohjimmaini”, jossa siinäkin on vertaus eläinten maailmaan. Ensimmäinen lapsen käyttämä paita, jota nimitetään harakkapaidaksi, oli hyvin yksinkertainen rakenteeltaan, se oli pelkkä kankaan pala, jonka keskelle oli leikattu loukko, jonka läpi lapsi puettiin.

Sanasto on hyvin kuvaannollinen ja se on ollut runsaasti käytössä perinteisissä kulttuureissa muillakin kansoilla. Nimitykset heijastavat kuvia luonnosta, erityisesti lintumaailmasta. Tätä voi selittää sillä käsityksellä lapsesta, jonka mukaan pienokainen on viaton, synnitön ja siitä syystä pieni lapsi on lähellä Jumalaa, kuten taivaalla liitelevät linnut.

Karjalaista kulttuuria, kieltä ja identiteettiä koskeva aineisto lumoo ja viehättää minua. Kun uppoudun arkistotyöhön

Olga Iljuha (vas.), Natalia Pellinen ja Eeva-Kaisa Linna tapasivat Helsingissä.

ja materiaalien kääntämiseen, siirryn esivanhempieni turmeltumattomaan maalaismaailmaan, joka on täysin sidoksissa luontoon sekä täynnä raskasta työtä ja samalla elämän tarkoituksen ymmärrystä. Kun tutustun tutkimuksen aineistoon, vähäksi aikaa vapaudun ”etnisestä” stressistä, jota kärsin karjalan kielen sammumisen takia.

EKL Tiedekeskus ja Sivistysseura ovat jo vuosia tehneet erinomaista yhteistyötä. Itselleni erityisen merkittävä on ollut hanke **Anna Jeremejev-Räihän** kirjeistä. Siihen onnistuttiin saamaan mukaan myös Karjalan kansallisarkisto, jonka uumenista löytyi tärkeitä viranomaisdokumentteja esimerkiksi **Vasili Räihän** vangitsemiseen ja oikeudenkäynteihin liittyen.

NP Nyt meillä on työn alla uusi tutkimus, jonka työnimi on ”Vienan Karjalan väestön itsejärjestäytyminen 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa”. Projekti on kiinnostava, koko ajan löytyy hämmästyttävien mielenkiintoisia asiakirjoja siitä, kuinka viisaat ja rohkeat karjalaiset todella rakastivat kotiseutuaan, yrittivät omin voimin ratkaista monia taloudellisia, poliittisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä ongelmia, saada oma seutu kuokistamaan. Heidän tarmokas toimintansa inspiroi meitä.

Tutkimuksessa on kolme aluetta. Yksi kertoo taloudellisista aloitteista, toinen kulttuurisista ja kolmas sosiaalisista. Kulttuurinen alue tarkoittaa valistustoimintaa, kiertokouluja ja kirjastoja, sekä postiyhteyttä, jonka rakentamiseen pyydettiin Suomen postilaitoksen apua.

Vienan Karjala oli kaukana ja sitä pidettiin takapajulana, virkamiesten toimittama apu tuli aina myöhässä. Yritteliäät laukunkantajat pyrkivät omavaraisuuteen, ja samalla monet heistä loivat työtä karjalaisille. Haluan mainita kolme

rohkeaa aloitetta: Tapiola-sahalaitos, Uhtuan nahkatehdas ja ompelimo. Kaikkien näiden takana oli Paavo Ahava, hyvin taitava liikemies.

Paavo Ahava oli myös sosiaalisesti valveutunut, keräsi rahaa ahdinkoon ajautuneille ihmiselle. Kun **Hotatta Remsujeff** vangittiin, avustivat Wienan Karjalaisten Liiton jäsenet hänen perhettään. Paavo Ahava auttoi opintielle haluavia nuoria ja lainasi rahaa aloittaville laukkukauppiaille.

EKL Tämä projekti auttaa meitä näkemään vienankarjalaisen elämää molemmin puolin rajaa. Hienoa, että dokumentteja on saatavissa molemmista maista. Mutta millainen on tämän päivän Karjala? Millainen sija siinä on karjalan kielellä?

OI Nykyaikainen karjalaisuus on moderni, joustava ja monikerroksinen ilmiö. Karjalaisuuden päärunkona ovat karjalan kieli, uskollisuus omaan sukuun, omaan kotimaahan sekä ylpeys omasta etnisestä kulttuurista.

NP Minulle karjalaisuus merkitsee sukujuurteni tärkeyttä, esivanhempieni kielen ja perinteiden kunnioittamista sekä tarvetta välittää sitä kaikkea lapsilleni. Puhun karjalaa pienimmille lapsilleni, kaksosille **Mirkalle** ja **Miihkalille**. Lapseni tapana on kiiwetä ikkunalaudoille ja seurata tapahtumia ulkona. Kun olen pahalla tuulella ja äkkiä kuulen ikkunalta esim. ”tuola lokka” (suom. ”tuolla lokki”) tai ”tuola kittä” (”tuolla kissa”), surullisuuteni väistyy. Karjalan kieli kuuluu talossamme nuorimman sukupolven suusta, siinä on oikeata iloa.

Eeva-Kaisa Linna keskustelelee tällä palstalla karjalaisuuteen liittyvistä asioista.

Kesän karjalaiset menovinkit

HEINÄKUU

5.-7.7. Big-big -ruoka-festivaali. Bigin kylä, Sharkanskin piiri, Udmurtian tasavalta.

6.7. Borovoin kylän perustamisesta 55 vuotta -juhla. Borovoi, Vienan Karjala.

8.-14.7. Kaustinen Folk Music Festival. Kaustinen. Lisätiedot: <http://kaustinen.net>

12.7. Petrunpäivän pruasniekka Uhtualla. Kalevalan ortodoksinen kirkko, Uhtua (Kalevala) Vienan Karjala.

14.7. Kirjallisuusfestivaali. Haikola, Vienan Karjala. Lisätiedot: Arhippa Perttusen säätiö.

21.-27.7. Karjalan kielen (livvinkarjala) ja karjalaisen kulttuurin viikko. Kižin museosaari, Karjalan tasavalta. Lisätiedot: Karjalan Liitto, puh. 09 7288 170, toimisto@karjalanliitto.fi

26.-28.7. Suojärven Pitäjätseuran pruasniekka-viikonloppu. Bomba, Nurmes. Lisätiedot: <https://suojarvi.fi/>

27.7.-28.7. Kyykän Bombaturnaus. Porokylän koulu, Mähköntie 19, Nurmes.

ELOKUU

1.-4.8. Aunuksen Musiikki-festivaali, Aunus, Karjalan tasavalta.

1.-5.8. Iljan päivän pruasniekka -matka Vuokkiniemeen. Lisätiedot: tuula.takamaki@saunalahti.fi, puh. 040 719 3201 tai irma.lahti@elisanet.fi, puh. 050 5688 550.

2.8. klo 14.00 Iljan päivän pruasniekka Suuressa Selässä, Karjalan tasavalta.

9.-11.8. Ruskeala Symphony -opperafestivaali.

Ruskealan Marmoripuisto,

Anne-Mari Kivimäki ja Reetta-Kaisa Iles eli duo Puhti rikkoo rajoja performansseillaan.

Seinä luostarin johtajan kesäkodissa Solovetskin kasvitieteellisessä puutarhassa.

Sortavalan piiri, Karjalan tasavalta.

14.8. Marja Makovei -juhla Vuonnisessa. Vuonninen, Vienan Karjala.

14.-19.8. Junamatka Tverin Karjalaan. Vierailut kar-

Vienan matkalla Vuonnisen pysähdyspaikka on Vasili Kieleväisen tuohityöpajalla.

jalaisissa kylissä ja Tverin kaupungissa, osallistutaan Tolmatsun piirakkajuhliin. Oppaana Ljudmila Gromova. Lisätiedot: www.tverinkarjala.fi/

24.-25.8. Sukututkimus-

kurssi, osa 2: johdatus rajakarjalaiseen ja aunuksenkarjalaiseen sukututkimukseen. Kalliolan kansalaisopisto, Sturenkatu 11, 00510 Helsinki. Lisätiedot ja ilmoittautumiset: Karjalan Sivistysseura ry, www.karjalansivistysseura.fi, toimisto@karjalansivistysseura.fi tai puhelimitse 050 5055 531. Ilmoittautuminen 19.8. mennessä.

25.8. Jyskyjärven kyläjuhla. Jyskyjärvi, Vienan Karjala.

27.8. Venehjärven Pokkojuhla. Venehjärvi, Vienan Karjala.

SYYSKUU

6.9. XIX Vladimir Brendojev -festivaali. Aunus, Karjalan tasavalta. Sisältää konferenssin Kul'ttuuru, kieli: ezi-izien kätkyt.

7.-8.9. V Dokumettiellokuvafestivaali, Haikola, Vienan Karjala. Lisätiedot: O. Stepanovin säätiö.

10.9. klo 17 Karjalan kielen jatkokurssi alkaa Helsingissä Kalliolan opistossa, opettajana FM Ekaterina Kuzmina. Lisätiedot: www.kalliola.fi

16.9. klo 17.30-20.00 KSS:n Kemin alaostaston teeilta. Kemin ortodoksinen kirkko.

LOKAKUU

20.10. Vuosijuhlien helmet -tapahtuma. Kalevalatalo, Uhtua (Kalevala), Vienan Karjala.

21.10. klo 17.30-20.00 KSS:n Kemin alaostaston teeilta. Kemin ortodoksinen kirkko.

24.10. Karjalan Rahvan Liiton 30-vuotisjuhla. Petroskoi.